

Ženska svakodnevnica u romanima Emily Brontë Orkanski visovi i Jane Austen Ponos i predrasude

Sedlić, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:962907>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Maja Sedlić

**Ženska svakodnevica u romanima Emily Brontë *Orkanski visovi* i
Jane Austen *Ponos i predrasude***

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

Maja Sedlić

Matični broj: 6019832100090826559

**Ženska svakodnevica u romanima Emily Brontë *Orkanski visovi* i
Jane Austen *Ponos i predrasude***

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: dr. sc. Saša Stanić

Rijeka, 20. lipnja 2023.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Ženska svakodnevica u romanima Emily Brontë Orkanski visovi i Jane Austen Ponos i predrasude* izradila samostalno pod mentorstvom dr. sc. Saše Stanića.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Potpis

Maja Sedlić

ZAHVALE

Ovim putem se želim zahvaliti svom mentoru dr. sc. Saši Staniću na nesebičnoj pomoći, svim savjetima koje mi je dao te uloženom vremenu za konzultacije koje sam ja često tražila.

Hvala svim kolegama i prijateljima koji su bili dio mojih studentskih dana, a ponajviše hvala prijateljici Eli koja je uvijek imala sve bilješke i uljepšala mi pet godina studiranja. Hvala na svim uspomnama koje smo zajedno stekle.

Hvala dečku Luki koji mi je bio neizmijerna potpora i koji je svake ispitne rokove morao proživljavati isto što i ja.

Na samome kraju, najveću zahvalnost pripisujem ocu Ivanu, majci Gordani i sestri Ivani bez kojih ništa od ovoga ne bi bilo moguće. Hvala im što su mi omogućili pet godina bezbrižnog studiranja. Hvala im što su me gurali prema naprijed, bili strpljivi i tješili me s rečenicom „ima rokova“.

Od srca, veliko hvala svima.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Viktorijansko doba	3
3. Viktorijanski stavovi	5
4. Jane Austen	7
5. Emily Brontë.....	9
6. Roman <i>Orkanski visovi</i>	11
7. Problemi klase.....	13
8. Žene u romanu <i>Orkanski visovi</i>	14
8.1. Catherine Earnshaw/Linton	14
8.2. Catherine.....	18
8.3. Isabella Linton	21
9. Roman <i>Ponos i predrasude</i>	23
10. Uloga žene u romanu.....	26
11. Obrazovanje i brak	28
12. Osiguravanje privatnosti	30
13. Žene u romanu <i>Ponos i predrasude</i>	33
13.1. Elizabeth Bennet	33
13.2. Jane Bennet	35
13.3. Charlotte Lucas	36
13.4. Lydia i Catherine Bennet	37
13.5. Gospođa Bennet	38
14. Usporedba romana <i>Orkanski visovi</i> i <i>Ponos i predrasude</i>	39
15. Zaključak	41
16. Literatura	42
17. Sažetak	45

1. Uvod

U ovom diplomskom radu prikazat će se ženska svakodnevica u romanima *Ponos i predrasude* i *Orkanski visovi*. Na početku ću nešto reći o viktorijanskom dobu te spomenuti bitne godine za to doba. Kada govorimo o viktorijanskom dobu, moramo uzeti u obzir posljednjih sedamdeset godina 19. stoljeća. Mnogi smatraju da je točan datum početak toga doba dan kada je kraljica Viktorija, pravim imenom Alexandrina Victoria 1837. godine stupila na prijestolje, no računa se od prvog reformnog parlamentarnog zakona 1832. godine. Iako je razočarao radikalnije, napredne snage, taj je zakon zapravo bio prvi korak u postupnom procesu dominacije grada nad selom. Viktorijansko doba možemo podijeliti u tri dijela: rano, srednje i kasno viktorijansko razdoblje. Usporediti ću rano, srednje i kasno viktorijansko razdoblje te spomenuti određene autore spomenutih razdoblja. Također ću nešto ukratko reći i o viktorijanskim stavovima te kakvu je funkciju imala obitelj u tom razdoblju.

Navesti ću razlike između muškaraca i žena te reći kakvu je ulogu vjera imala u svemu tome. Izdvojiti ću određene zanimljivosti iz života spisateljica Jane Austen i Emily Brontë te nakon toga ću ukratko opisati radnju dvaju romana i spomenuti bitne likove. Jane Austen rođena je 1775. godine u Steventonu. Njezine su knjige poznate po duhovitosti, društvenom promatranju i uvidima u živote s početka 19. stoljeća. Emily Brontë rođena je 1818. godine u Thomtonu. Unatoč svim problemima u životu, vješto je koristila svoje spisateljske sposobnosti. Roman *Orkanski visovi* objavljen je 1847. godine i smatra se ranim prilogom o raspravi koja je povezana s položajem žena početkom 19. stoljeća.

Svakako ne smijem izostaviti ni poglavlje o problemima klase iz razloga što je klasa imala važnu ulogu u tom razdoblju. U 18. stoljeću zemlja i maniri bili su od velike važnosti za društvenu klasu kojoj je osoba pripadala. Čovjek je morao posjedovati puno zemlje i ponašati se kao pravi džentlmen kako bi bio smatran pripadnikom više klase.

Pojedinačno ću opisati ženske likove iz romana *Orkanski visovi* te kroz njihov opis navoditi njihovu svakodnevicu, odnosno kako su žene provodile dane. Catherine je predmet Heathcliffove naklonosti i razlog njegove osvete. Cathy je slična svojoj majci, ali je ljubaznija i nesebičnija što pripisujemo predanosti njezina oca Edgara. Isabella Linton je Edgarova sestra te dijeli njegove karakteristike arogancije i nezrelosti. Isto ću učiniti i s romanom *Ponos i predrasude*. Roman je usredotočen na ljubavnu priču između Elizabeth Bennet i Fitzwilliama Darcya. Dotaknuti ću se uloge žene u romanu. Na primjer Caroline Bingley predstavlja ono što društvo očekuje od žena, činjenicu da bi se trebale prilagoditi svijetu i dobiti odgovarajuće

obrazovanje. Također je bitno spomenuti i Lady Catherine koja predstavlja personifikaciju bogatstva i društvenih normi.

Jedno poglavlje posvetiti ću obrazovanju i braku iz razloga što je brak ključan pojam u *Ponosu i predrasudama*. Početkom 19. stoljeća nije bilo mnogo mogućnosti za žene. Odsutnost naprednih obrazovnih prilika za žene davale su malo mogućnosti u životu. Posvetiti ću i jedno poglavlje osiguravanju privatnosti u romanu te spomenuti kako je jedan od načina na koje inteligentne žene osiguravaju privatnost kroz definiranje osobnog prostora na fizičkoj razini. Pojedinačno ću opisati sestre Bennet i navesti na koje je sve načine njihova majka pokušavala udati svoje kćeri. Elizabeth Bennet je opisana kao osoba koja ima živahnu narav i koju je veselilo sve što je smiješno. Jane Bennet je najstarija kći obitelji Bennet i smatra se najljepšom djevojkom u okrugu. Charlotte Lucas je važan sporedni lik i predstavlja tradicionalne žene koje nisu zainteresirane za brak iz ljubavi. Lydia i Catherine su najmlađe sestre u obitelji Bennet koje se ponašaju neprikladno te često dovede obitelj u probleme. Gospođa Bennet sekundarni je lik u romanu čije iracionalno ponašanje više šteti izgledima njezinih kćeri da pronađu muževe nego što pomaže.

Na kraju ću usporediti svakodnevicu u romanima te navesti kako su obje spisateljice pokazale zanimanja za teme poput braka, društvenih konvencija i osobnih sukoba.

2. Viktorijansko doba

Kada govorimo o viktorijanskom dobu, moramo uzeti u obzir posljednjih sedamdeset godina 19. stoljeća. Mnogi smatraju da je točan datum početak toga doba dan kada je kraljica Viktorija, pravim imenom Alexandrina Victoria 1837. godine stupila na prijestolje, no računa se od prvog reformnog parlamentarnog zakona 1832. godine. Iako je razočarao radikalnije, napredne snage, taj je zakon zapravo bio prvi korak u postupnom procesu dominacije grada nad selom. Viktorijansko doba možemo podijeliti u tri dijela: rano, srednje i kasno viktorijansko razdoblje. Kada govorimo o ranom viktorijanskom razdoblju, tada spominjemo razdoblje koje obuhvaća tridesete i četrdesete godine. Tih je godina engleski narod bio suočen s industrijskom revolucijom. Sjeverni dio zemlje prekrile su tvornice, a željeznička se mreža razgranala po čitavoj Engleskoj. U tom su se vremenu izmijenili tisućljetni običaji. Bitno je spomenuti 1851. godinu jer se tada više od polovice engleskog naroda preselilo u gradove. Industrija je na vrhuncu i postaje najvećim izvorom nacionalnog bogatstva. Sredinom stoljeća javlja se sve veći prosperitet te se stanje među narodom znatno popravilo. Pedesete, šezdesete i sedamdesete godine srednjeg viktorijanskog razdoblja predstavljale su vrhunac prosperiteta i stabilnosti ne samo za srednji stalež, već i za sve one koji su bili poneseni plimom industrijskog, trgovačkog i financijskog uspona Britanije. Mnogi su Britaniju nazivali *radionicom svijeta*, a optimistima se činilo da ne može biti granica materijalnoj ekspanziji. No, 1873. godine uslijedio je financijski slom. Cijene su svuda pale, a Britanija kao vodeća industrijska zemlja gubi svoju neugrožavajuću supremaciju. Kasno viktorijansko doba obilježava posljednje desetljeće 19. stoljeća. Tada se javlja reakcija na srednoviktorijanske koncepcije vlasti na području politike i morala. To se doba smatra dobom traganja za novim društvenim i individualnim vrijednostima koje će biti zasnovane na prihvaćanju novog svijeta kakav su industrijski napredak, gradski život masovno obrazovanje učinili neophodnim. Traženje tih vrijednosti započelo je u 19. stoljeću, a nastavilo u 20. stoljeću (Bićanić, 1986: 100).

Prozna književnost je u devetnaestom stoljeću prvi put zauzela jednako važno mjesto kao pjesništvo i drama. Roman postaje glavnom književnom vrstom stoljeća, a njegovo veliko širenje i popularnost izravna su posljedica tehničkog i društvenog napretka tog doba. Mnogo čimbenika je bilo, no jeftiniji tisak i papir, mogućnost dijeljenja knjiga po čitavoj zemlji putem željeznice je učinilo pisanu riječ dostupnom svima koji su znali čitati. Zanimljiva je činjenica da se broj onih koji su imali vremena za čitanje iz godine u godinu povećavao. Također se razvila i izdavačka djelatnost u modernom smislu te riječi te je zanimljivo spomenuti kako je velik dio čitalačke publike bio iz srednjeg staleža. Roman se smatrao najprikladnijim oblikom

za prikazivanje slike života kakvu je srednji stalež priželjkivao. Dakle, čitava vojska manje značajnih romanopisaca zadovoljavala se stvaranjem površne, neinventivne i nekritičke slike svijeta oko sebe, ali su veliki romanopisci toga doba pridonijeli mnogo više. Prikazali su zamršeni mozaik ljudskih i društvenih odnosa, kao i skupove simboličkog značenja koje kritika dvadesetog stoljeća tek počinje ponovno otkrivati u svojim studijama o pojedinim djelima viktorijanskih romanopisaca. Što se tiče romanopisaca, ne bismo ih mogli strogo razvrstati u tri skupine viktorijanskog doba. Načinom mišljenja i prikazom društvenih i kulturnih problema, ova se tri razdoblja međusobno prilično razlikuju. Osobito se razlikuje rano i kasno doba u odnosu na srednje razdoblje (Bićanić, 1986: 101).

Kada govorimo o ranom viktorijanskom dobu, bitno je spomenuti tridesete i četrdesete godine jer upravo te godine predstavljaju to razdoblje. U tom vremenu željeznica se proširila po čitavoj Engleskoj te se stvaralo sve više tvornica na sjeveru zemlje, a industrija je postala najvećim izvorom bogatstva (Bićanić, 1986: 100). Spomenula bih i Elizabeth Gaskell, ujedno i predstavnicu tog doba. E. Gaskell u svojim romanima govori o patnjama novog gradskog stanovništva i opisuje probleme tadašnje industrijalizacije (Bićanić, 1986: 101). Glavna djela Anthonya Trollopea, Williama Thackeraya, Charlesa Dickensa, Georgea Eliota i sestara Brontë (Charlotte, Anne, Elizabeth i Maria) spadaju u srednje viktorijansko razdoblje. Pedesete, šezdesete i sedamdesete godine predstavljaju srednje razdoblje viktorijanskog doba, odnosno razdoblje najvećeg prosperiteta za trgovinu i industriju (Bićanić, 1986: 100). Navedeni romanopisci na svoj način objašnjavaju svijet u kojemu žive, ali istodobno prosvjeduju protiv njega i odbacuju ga. Svi veliki pisci pa tako i oni, izražavaju zabrinutost zbog nastajanja svijeta u kojemu dominiraju materijalni interesi koji su skriveni iza sumnjivih vjerskih i političkih parola. Oni smatraju da su nepravilnosti uvjetovane ljudskim pogreškama i pogrešnim rasuđivanjem te da ih je moguće ispraviti, ali samo ljudskim djelovanjem. Dakle, u tome je bitna razlika između njih i pisaca 20. stoljeća, ali i nekih pisaca 19. stoljeća. pisci 20. stoljeća smatraju da ljudskim djelovanjem nije moguće ispraviti probleme čovjekova života i naravi. Iz svega toga zaključujemo da su njihovi romani, premda kritički, u osnovi optimistični (Bićanić, 1986: 102).

I za kraj, spomenut ću kasno viktorijansko doba u kojem je glavni predstavnik Thomas Hardy. koji se smatra svjedokom propasti sela i starih običaja. Kasno viktorijansko doba povezujemo s posljednjim godinama 19. stoljeća. Upravo su te posljednje godine bile obilježene reakcijama na prethodno stanje na području politike i morala (Bićanić, 1986: 100). Što se tiče Thomasa

Hardya, bio je jedini romanopisac koji je ostavio bilješke o seoskom životu koji se u tom razdoblju gasio (Bićanić, 1986: 110).

3. Viktorijanski stavovi

Kult obitelji predstavljao je protutežu nemilosrdnoj poslovnosti viktorijanskog svijeta. Izloženi surovoj kapitalističkoj utakmici, viktorijanci su utočište i sigurnost nalazili u krugu svojih ukućana. Otac obitelji bio je strog odgajatelj koji je od djece zahtijevao poslušnost, ali i njegovanje onih karakternih osobina koje su smatrane poželjnim. Ideali koje je propovijedala viktorijanska etika bili su marljivost, suzdržanost i samodisciplina. Smatralo se da su to vrline za uspjeh u životu. Prenaglašena suzdržanost ispoljavala se i u odnosu među spolovima. Seks je do te mjere potiskivan iz govora i iz umjetnosti da su se morale javiti kompenzacije na drugoj strani. Djevojačka čednost se idealizirala na način koji je degradirao ličnost jer se djevojka smatrala svojevrsnom robom. U braku, dok su lijepe, ali hladne supruge seks smatralo dužnošću od koje ovisi potomstvo, njihovi muževi su često bili u tajnim vezama izvan braka. Posebna kategorija plaćenih žena zadovoljavala je erotske potrebe muževa, frustriranih smjernošću svojih supruge. Izdržavana ljubavnica bila je dio obrasca po kome je živjela većina imućnih obitelji. Mladići iz građanske obitelji su se kasno ženili, tek onda kada su im prihodi dozvoljavali da izdržavaju nezaposlenu ženu, djecu i posluhu na gospodski način. Mladići su do braka vodili neuredan život te im se na to gledalo kroz prste. Njihove privremene prijateljice bile su većinom djevojke zaposlene u slabo plaćenim zanimanjima, od sobarice i krojačice do tvorničke radnice i prodavačice (Hadžiselimović, Jurak, Koljević, Kostić, Kovačević, Šerbedžija, Šoljan 1984: 13).

Što se tiče religije, ona se javlja kao važan čimbenik viktorijanskog poimanja svijeta i mjesta pojedinca u njemu. Kao i u prethodnome periodu, sve tamo od vremena Elizabete I. nastavljala se sprega između institucija vlasti i crkve, koje zajednički čine stub društvenog poretka. Pobožnost se smatrala znakom da neka obitelj pripada respektabilnom dijelu društva. Obiteljska molitva, nedjeljno pohađanje crkve i čitanje Biblije bili su sastavni dio onog zajedništva koje je povezivalo članove domaćinstva. Povlaštene klase vodile su neprestanu brigu da kršćanska dogma dopre do širokih masa jer ona uči da se čovjek treba pokoriti državnoj vlasti. Vjera je za pojedinca bila čvrst oslonac u nesigurnom svijetu. U isto vrijeme bilo je sve više onih koji su pod utjecajem nauke prestali vjerovati u biblijske motive i počeli sumnjati u samo postojanje Boga. Drugi su nastojali da pomire nauku s učenjem Svetog pisma, dok su treći kršćanskog boga zamijenili sveobuhvatnim Višim bićem. Također je bilo i ateista. Bitno je spomenuti kako

su pojedinci dijelili *neyjernim* siromasima ne samo propagandne knjižice, već i tople obroke i odjeću. Njihovo djelovanje pokazalo se vrlo efikasnim. Razni oblici ideološkog djelovanja religije na masu – crkvene propovijedi, vjeronauk u školama i akcija društava za širenje kršćanstva – doprinijeli su da viktorijansko društvo ostane privrženo religiji (Hadžiselimović, Jurak, Koljević, Kostić, Kovačević, Šerbedžija, Šoljan 1984: 13-14).

4. Jane Austen

Poznata spisateljica Jane Austen rođena je u Steventonu 1775. godine. Rođena je u pobožnoj obitelji, odnosno u obitelji svećenika Georgea Austena. Jane nije imala problema s obrazovanjem te se školovala u Oxfordu, Readingu i Southhamptonu. Za nju se smatralo da je bila daleko ispred drugih žena svoga vremena. Jane Austen je u početku pisala anonimno te su joj djela bila vrlo čitana. Njezini romani se smatraju vrhuncem engleske književnosti 19. stoljeća te se smatra da je potaknula mnoge žene na pisanje (*Jane Austen Biography-Chicago public library* <https://www.chipublib.org/jane-austen-biography/> pristupano 12. travnja 2023.).

Njezine su knjige poznate po duhovitosti, društvenom promatranju i uvidima u živote s početka 19. stoljeća. Jane Austen je u djetinjstvu izvodila drame i šarade te je čak kao djevojčica imala poticaj za pisanje. Čitanje knjiga iz očeve opsežne knjižnice pružilo joj je materijal za kratke satirične crtice koje je napisala kao djevojčica (Ibid.).

Jane je doživjela šok kada su joj roditelji najavili da će se cijela obitelj preseliti u Bath. Ona je voljela život na selu te se nije htjela odseliti. Nažalost, preselili su se 1801. godine. Sljedećih pet godina bilo je teško za Jane jer je život u tom gradu bio užurban i ona ga nije voljela. Tamo se osjećala zatočeno i nije se mogla priviknuti jer se život jako razlikovao od života na selu. Njezin otac je umro 1805. godine, nakon čega je cijela obitelj imala financijskih poteškoća (*Jane Austen Biography, Life and Times of English Author Jane Austen* <https://www.janeausten.org/jane-austen-biography.php> pristupano 12. travnja 2023.).

Kada je imala četrnaest godina, napisala je svoj prvi roman, *Love and Friendship*, a potom i *History of England*. Neki su romani prerađeni i objavljeni kasnije, kao što su *Razum i osjećajnost*, objavljen 1811., *Ponos i predrasude*, objavljen 1813., *Mansfield Park*, objavljen 1814. i *Emma* koja je objavljena 1816. godine. Počela je pisati roman pod nazivom *The Watsons* u zimu 1816. godine, koji nikada nije dovršen zbog njezine smrtonosne bolesti. Jane Austen je imala tuberkulozu te nažalost nije bilo lijeka i Jane je umrla u sestrinim rukama 1817. godine. Pokopana je u Winchesteru (Ibid.).

Premda je Jane Austen živjela u doba romantizma u Engleskoj, njezin se roman smatra sintezom i vrhuncem engleskog romana 18. stoljeća. Od Henrya Fieldinga (*The History of Tom Jones, a Foundling, Joseph Andrews, The Female Husband, Amelia*) je naslijedila smisao za društvenu komediju koja se u njezinim romanima javlja u profinjenom i diskretno ironičnom obliku. Što se tiče Richardsona, od njega je usvojila sposobnost introverzije, dar za poniranje u psihu svojih junaka – i napose junakinja. Kada uzmemo u obzir popularni roman njezina vremena, onda nam

Jane Austen više djeluje kao reakcija, a ne izdanak toga romana. Različito od obiteljske romanse u tradiciji Fanny Burney i sentimentalnog romana onog vremena, Austen piše djela za koja kažemo da se zasnivaju na čvrstom tlu stvarnog života. Kada ju uspoređujemo s njezinim suvremenikom Walterom Scottom, tada najjasnije uočavamo kvalitete njezine umjetnosti. Dok je Jane Austen opisivala uske obiteljske krugove, Walter Scott je obuhvatio osam stoljeća škotske, engleske i francuske povijesti u svojim romanima. Kada promatramo tu razliku u prvi čas bismo pomislili da je Scott veći pisac. No, kritičari se u tom pogledu nikako ne bi složili iz razloga što se vrijednost romana ne sastoji samo od raznolikosti prikazanih likova i od mnoštva prizora, već od strukture djela. Ukratko bismo mogli reći, od načina na koji je život u romanu prikazan (Beker, 1986: 73).

Najpopularnije djelo Jane Austen je njezin rani roman *Ponos i predrasude*. Tema je tipična za cijeli opus Jane Austen: skromni roditelji Bennet imaju pet odraslih neudatih kćeri i u njihovo malo pokrajinsko mjesto dolazi imućni neženja Bingley (Beker, 1986: 73). Više o romanu će se pisati u nastavku ovoga rada.

U usporedbi s ranijim piscima iz 18. stoljeća, u *Ponosu i predrasudama* je sve umjerenije: ironija je finija i istančanija, humor diskretan te konciznost fabule maksimalna. U tom romanu nema ni jednog suvišnog lika, ni jedne nepotrebne epizode. Zbog toga je Jane Austen postala predmetom divljenja kritičara dvadesetoga stoljeća (Beker, 1986: 73).

5. Emily Brontë

Emily Brontë bila je jedna od triju engleskih sestara koje su objavljivale knjige sredinom 1800-ih godina. Njezinim jedinim većim djelom smatra se roman *Orkanski visovi*. Emily je rođena u Thomtону u Yorkshireu, u Engleskoj 30. srpnja 1818. godine kao kći Patricka i Marije Branwell Bronte. Otac joj je bio učitelj prije nego što je postao anglikanski svećenik. Odrasla je u Haworthu na sumornom Zapadu. Emily je obrazovanje kod kuće osigurao njezin otac koji je svojoj djeci dopuštao da slobodno čitaju i tretirao ih kao intelektualke. Rana smrt njihove majke i dviju starijih sestara zbližila je preostalu djecu (*Emily Brontë biography, Encyclopedia of World Biography* <https://www.notablebiographies.com/Br-Ca/Bront-Emily.html> pristupano 12. travnja 2023.).

Živeći u izoliranom selu, socijalno i intelektualno odvojeni od lokalnog stanovništva, sestre Brontë i njihov brat, provodili su većinu vremena u izmišljenim svjetovima. Opisivali su te imaginarne svjetove u pjesmama i pričama ispisanim minijaturnim pismom na komadićima papira. Kako su djeca rasla, njihove su se sposobnosti mijenjale. Emily i Anne stvorile su izmišljeni svijet po imenu Angria i Gondal (Ibid.).

Kada je sa sedamnaest godina Emily po drugi put pokušala formalno školovanje, nakon tri mjeseca doživjela je slom. Sljedeće je godine počela raditi kao učiteljica, ali je i to morala napustiti. Godine 1842. pratila je svoju sestru Charlotte u Belgiju, na godinu dana da uči jezike. Tijekom tog vremena, ostavila je dobar dojam na profesore jer se smatralo da je inteligentnija od svoje sestre. Međutim, u listopadu te godine, smrt tete vratila je sestre kući u Haworth. Emily će tamo provesti ostatak života (Ibid.).

Emily Brontë nije smetao izoliran život u Haworthu, otvoren boravak davao joj je osjećaj slobode. Vjerovala je u prisutnost nadnaravnih sila, kao što su duhovi i počela je izražavati osjećaje u pjesmama. Neke od pjesama su: *To Imagination, The Prisoner, The Visionary, The Old Stoic* i *No Coward Soul* (Ibid.).

Nakon što su Emily Brontë i njezine sestre otkrile da im je pisanje poezije postalo svakodnevice, odlučile su sastaviti zbirku pjesama napisanim pod pseudonimima. Zbirka je objavljena 1846. godine, no nije privukla nikakvu pozornost. Nakon toga je Emily odlučila napisati roman. Roman *Orkanski visovi* objavljen je 1847. godine. Radnja romana govori o ljubavi i osveti koja uključuje lika po imenu Heathcliff, kojeg su roditelji napustili dok je bio dijete. Reakcija čitatelja bila je negativna, barem djelomično zbog brojnih pogrešaka u prvom tisku. Kasnije se

Orkanske visove počelo smatrati jednim od najvećih romana svih vremena. Orkanski visovi predstavljaju spoj dramatičnih i poetskih interpretacija (Ibid.).

Emily je vodila traumatičan život, prvo je izgubila majku u ranom djetinjstvu, a kasnije je proživjela i smrt svoje braće i sestara. Unatoč svim problemima, vješto je koristila svoje spisateljske sposobnosti. Svojim je stilom u književnim djelima oslikavala svoje osobne ideje. Većina njezinih djela obilježena je figurativnim i samozatajnim stilom. Također je većina njezinih tekstova bila realistična te je na taj način skrenula pozornost na problem s kojim se suočavaju ljudi izolirani od društva. Što se tiče književnih sredstava, uglavnom se koristi slikama, metaforama, dok su romantika, gubitak ljubavi i smrt neke od njezinih izuzetnih tema pjesama (*Biography and Literary Works of Emily Brontë* <https://literarydevices.net/emily-bronte-2/> pristupano 15. travnja 2023.).

Emily Brontë umrla je od tuberkuloze u Haworthu 19. prosinca 1848. godine (*Emily Brontë Biography, Encyclopedia of World Biography* <https://www.notablebiographies.com/Br-Ca/Bront-Emily.html> pristupano 15. travnja 2023.).

6. Roman *Orkanski visovi*

Roman je objavljen 1847. godine te se smatra ranim prilogom o raspravi koja je povezana s položajem žena početkom 19. stoljeća. Anthony Burgess opisuje viktorijansko doba kao doba konvencionalnog morala, velikih obitelji gdje je otac bogolika glava, a majka kao pokorno stvorenje poput Miltonove Eve. Emily Brontë ilustrira različite poteškoće s kojima su se žene morale nositi u tim vremenima, koristeći svoje likove (Burgess 1974: 181).

U *Orkanskim visovima* radi se o Engleskoj u godini 1847. Prikazani ljudi u knjizi ne žive u nekoj zemlji mašte, već u Yorkshireu. Što se tiče Heathcliffa, on nije rođen na stranicama Byrona, već u sirotinjskoj četvrti Liverpoola. Jezik kojim govore Hareton, Jozeph i Nelly je jezik ljudi u Yorkshireu. Bitno je spomenuti kako se u romanu ne govori o ljubavi u apstraktnom vidu, nego o strastima živih ljudi, o posjedovanju vlasništva, privlačnosti društvenih ugodnosti, stvaranju proračunatih brakova, važnosti odgoja, vrijednosti religije, odnosima bogatih i siromašnih (Kettle, 1962: 166).

Čudesnost i snaga romana E. Brontë ne leže u naturalističkom opisivanju, ali ni u podrobnoj analizi svakodnevnih pojava u društvenom životu. Njezin pristup se jasno razlikuje od načina na koji pristupa Jane Austen, u tome joj je mnogo bliži Dickens (Kettle, 1962: 167).

Roman je u pravilu vizija o životu u 1847. godini. Radnja izgleda puna slučajnosti i uzgrednosti, a prikazani obiteljski odnosi neobično su zamršeni. Uloge pripovjedača Lockwooda i Nelly Dean nisu slučajne: oni ne dozvoljavaju da se priča udalji od stvarnosti već da učine priču vjerodostojnom, komentiraju sa stajališta zdravog razuma i na taj način opisuju odnose u obitelji. Pripovjedači ne govore realistički, iako je Nellina uloga da ponekad klizne u yorkshireski dijalekt koji lokalizira ono što ona priča i suzbija tendenciju da bude pretenciozna. Zanimljivo je kako na pojedinim mjestima u priči uopće nismo svjesni njihovog prisustva. Emily Brontë ni ne pokušava da njihovom govoru da vjerodostojnost i da time ograniči njihov učinak (Kettle, 1962: 166-167).

Jasno je da je središte i srž knjige priča o Catherine i Heathcliffu. Roman ima četiri dijela. Prvi dio govori o tome kako Catherine i Heathcliff uspostavljaju jedan poseban odnos i kako se zajednički bune protiv Hindleya i njegovog režima u Orkanskim visovima. U drugom dijelu je prikazana Catherineina izdaja Heathcliffa, koja završava njezinom smrću. Treći dio opisuje Heathcliffovu osvetu, a posljednji dio koji je kraći od ostalih, govori o promjenama do kojih dolazi kod Heathcliffa, i o njegovoj smrti. Dominantna tema ovog romana je odnos prema Catherine poslije njezine smrti (Kettle, 1962: 169).

Prva Catherina, koja je rođena na Orkanskim visovima oslikava budućnost žene na način da ta budućnost ovisi o tome za kakvog će se muškarca udati. Druga Catharina, rođena u Thrushcross Grangeu je žena čije je samopoštovanje vodi na pravi put. Catharina II. Postaje neovisna vlasnica dvaju imanja iako se udaje. Emily Brontë oba lika prikazuje kao pojedince koji su gospodari vlastite budućnosti te koji podupiru ideju ravnopravnosti dvaju spolova.

Osim što roman govori o položaju žena u društvu, roman se može tumačiti i kao kritika društveno-klasnog sustava. Emily Brontë opisuje dvije obitelji koje pripadaju plemstvu te koje se neprestano bore da zadrže svoj položaj. Navedene obitelji nisu imale određeno važno ime, što se ne može reći za određene aristokratske obitelji kojima je ime moglo osigurati da budu razmatrani pripadnici visoke klase društva. Brontë čitateljima želi pokazati da karakter i ponašanje tih osoba, ne ovise o klasi (Moers, 1986: 100).

Treća tema u romanu opisuje sukob između prirode i civilizacije. Emily Brontë je živjela svoj život u močvarama Yorkshirea koje je voljela svim srcem. Zbog toga se roman može promatrati kao posveta njenom domu i okolini. S druge strane, Brontëin roman prikazuje sukob između prirode i civilizacije, što je ilustrirano pomoću dviju obitelji i njihovih domova.

Pisanjem *Orkanskih visova*, Emily Brontë napala je društvene konvencije koje su postojale u njezinom životu. Kritizirala je društvena pravila o tome kakva bi idealna žena trebala biti i važnost kojoj je klasi osoba pripadala. Kako bi njezine ideje bile prihvaćene, ona muškim likovima daje ženske osobine, a ženskim likovima muške osobine. Iz tog razloga se oba spola često ponašaju prilično nekonvencionalno. Brak između Catherine Earnshaw i Edgara Lintona daje čitatelju naslutiti koliko razorno može biti kada se društvena klasa stavi ispred ljubavi i sreće. Kritizirajući obitelj Linton, Brontë je htjela preispitati prevladavajuće predrasude koje su postojale o slabijim pripadnicima nižeg društvenog sloja za koje se smatralo da su gluplji i bezosjećajni ljudi, od onih koji pripadaju višem društvenom sloju.

7. Problemi klase

U 18. stoljeću zemlja i maniri bili su od velike važnosti za društvenu klasu kojoj je osoba pripadala. Čovjek je morao posjedovati puno zemlje i ponašati se kao pravi džentlmen kako bi bio smatran pripadnikom više klase. S druge strane, žena se morala udati za takvog muškarca te bi muškarac dobio naklonost članova u visokoj društvenoj klasi. Zemlja je bila mnogo važnija od novca. Zanimljivo je kako zarađivanje novca od određenog zanimanja nije rangirano kao prihvatljiv način za dobiti visok položaj u društvu. Ova pravila i norme klasne identifikacije čine se lakima za razumijevanje i korištenje, ali u stvarnosti nisu bili (Briggs 2003: 230). Aristokracija je imala svoje titule i imena, ali to nije bio slučaj sa plemstvom kojem su pripadali Earnshawovi i Lintonovi. Njihova svakodnevnica sadržavala je mnoge borbe da sadrže svoje pozicije.

Emily Brontë koristi razne načine kako bi pokazala da Lintonovi i Earnshawovi nisu jednaki u društvu. Na početku romana, djeca Earnshaw posjećuju Thrushcross Grange zbog radoznalosti. Žele vidjeti kako njihovi susjedi žive svoje živote. Prvi primjer kojim autorica označava njihovu društvenu klasu je prozor, kroz koji vire Heathcliff i Catherine. Prozor djeluje kao barijera i očituje da postoje razlike između dvije strane prozorskog okna. S vanjske strane gdje stoje Heathcliff i Catherine je mrak te pada kiša, a s druge strane su svjetla i gori vatra. Iduća situacija koja pokazuje razliku među klasama je trenutak kada se Catherine vraća iz Thrushcross Grangea te nosi predivnu haljinu. Ona susreće Heathcliffa te primjećuje koliko je on prljav te se boji da će joj uništiti haljinu u slučaju da se zagrlje.

8. Žene u romanu *Orkanski visovi*

8.1. Catherine Earnshaw/Linton

Kada govorimo o Catherine, bitno je naglasiti kako je ona predmet Heathcliffove naklonosti i razlog njegove osvete. Ona je divlje dijete baš poput Heathcliffa, iako njezino slatko i djetinjasto ponašanje mogu zavarati. Catherine vjeruje da su Heathcliff i ona jedno, ali odlučuje se udati za nekog prema kome gaji malo ljubavi kako bi ispunila svoju društvenu ambiciju da postane nadmoćna dama u kući. U čestim situacijama se čini nezrelom, sebičnom te se poigrava s Edgarovim i Heathcliffovim emocijama (Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs*, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf> pristupano 20. travnja 2023.).

Catherine Earnshaw bila je bez majke, jedini uzori koje je imala u svom životu su bili njezin otac i brat. Oko nje nije bilo potlačenih žena, imala je i sluškinje i sluge te nije bilo prevelike razlike. Ona je svoje djetinjstvo provela lutajući slobodno, bez da ju itko sputava u nečemu. Bilo joj je dopušteno sve kao i muškarcu. Kettle to uspoređuje s idejom kako je čovjek rođen slobodan, ali je svugdje drugdje u okovima. (Kettle, 1967: 131)

Sve to bismo mogli povezati s Catherine Earnshaw. Njezino je djetinjstvo bilo nesputano, nije marila za svoj izgled ni za običaje viktorijanskog doba. Uživala je u prirodi i trčanju kroz polja. Također je obožavala jahati. Dakle, to su sve aktivnosti koje su se u to vrijeme pripisivale samo dječacima. Od malih nogu nije pokazivala finoću kakvu bi čovjek očekivao od viktorijanske krhke dame, ali je imala izrazitu snagu i hrabrost: *Njegovi osorni prijekori budili su u njoj zločest užitak da ga izaziva: nikada nije bila sretnija nego kada bismo je svi istodobno grdili, a ona nam prkosila svojim neustrašivim, drskim pogledom i spremnim odgovorom* (Brontë, 2013: 44).

Zanimljiva je situacija kada je otac upitao Catherine što bi voljela dobiti za poklon kada se on vrati s putovanja: *bilo joj je tek šest godina, ali je znala jahati svakog njihovog konja, pa je odabrala bič* (Brontë, 2013: 38). U navedenom izboru, otkriva se njezin karakter, odabrala je dominantan objekt, a ne nešto ženstveno. Gilbert i Gubar ističu važnost takvog izbora. Smatraju da djeca odgovaraju kako konvencija nalaže, drugim riječima otkrivaju svoje pravo ja. Svoje želje nisu prilagodili normama, nego su tražili ono što žele kao pojedinci, kao mala djeca koja još nisu bila podvrgnuta društvenom formiranju karaktera (Gilbert i Gubar, 2000: 262). Dok je spol određen rođenjem, društvo nameće rod. To nam sve govori o razlikovanju muškaraca i

žena, koje bi aktivnosti muškarac trebao raditi za razliku od žena te kako treba oblikovati karakter svakog spola. Spol je biološka kategorija, dok je rod društvena.

Catherine i Hindley bili su premladi i previše povučeni na Orkanskim visovima da bi uopće bili svjesni nedaća koje su se u to vrijeme odvijale. Zanimljivo kako sin, koji je predodređen da bude sljedeći gospodar kućanstva, ne traži poseban i ozbiljniji dar. Njegova se želja doista čini neozbiljnom u kontekstu surovog svijeta Visina. On traži violinu te na taj način odaje tajnu meka srca i želju za kulturom, također se očituje i nedostatak muževne svrhe (Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf pristupano 21. travnja 2023.).

Još je čudnija Catherinina želja za bičem, simbolično žudnja za bičem doima se kao nemoćna žudnja za moći (Gilbert i Gubar, 2000: 264).

To nam pokazuje da je Catherine rođena i odrasla slobodna od viktorijanskih kulturnih lanaca tog doba. Snažna djevojka koja je prkosila normama i zauzela se za sebe, usprkos kulturnoj klimi tog doba. Nažalost, na kraju je podlegla socijalnim normama koje su je dovele do njenog fizičkog i psihičkog pada, ali je dokazala da je u svemu tome istinska priroda žene da bude moćna, a ne krhka i poslušna.

Catherine je oduvijek željela moć, kao što je potvrdila njezina želja za bičem, ali bila je mlađe dijete i uz to djevojčica te joj se želja nije mogla ostvariti. Njezin otac bio je itekako svjestan njezine dominantne i slobodne prirode, ali je to neprestano osuđivao. Nakon što se cijeli dan ponašala neprikladno, znala je ocu dolaziti noću i tražiti oprost. Otac joj je znao reći da ju takvu ne može voljeti i da je čak gora i od svog brata. Često joj je govorio da izmoli molitve i traži Boga za oprost. Catherine nikada nije pokazivala da joj je uistinu žao zbog svojih grešaka. Catherine nije podlegla očevim željama, već je samo prestala razmišljati o njegovoj okrutnosti te je samim time postala i jača verzija sebe. Na smrti, pokušao je uvjeriti Catherine da se prilagodi standardnom ponašanju viktorijanskih žena te je pokazivao zabrinutost za budućnog svog djeteta. Upitao ju je zašto ne može biti dobra djevojka, na što mu je ona odgovorila: *Zašto ti ne možeš uvijek biti dobar, oče?* (Brontë, 2013: 38).

Njezin odgovor, njezin snažan prkos prema ocu pokazuje da je smatrala sebe jednakom njemu. *Prava* viktorijanska žena bi pognula glavu i molila za oprost, no Catherine nije bila poslušna. Imala je snažan osjećaj za sebe i odupirala se čovjeku koji ju je pokušavao ukrotiti. Njezina kći, Catherine, učinit će isto u svojim svađama s Heathcliffom (Fabijanić, K. *Two Catherines as*

Feminist Role Models in Wuthering Highs chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf pristupano 21. travnja 2023.).

Catherinein odnos s dječakom, muškarcem je bio zasnovan na jednakosti za kojom je ona uvijek žudjela. Smatrati se jednakom muškarcu (čak i dječaku) u viktorijanskom dobu nije bilo dopustivo. Catherine ne samo da je bila jednaka muškarcu, ona je postigla da on sluša nju. Na taj način Catherine se suprotstavila normi toga vremena i izjednačila se s muškarcem. Nije bila samo ravnopravna, bila je vođa malog carstva. Imala je toliko jak utjecaj na Heathcliffa da će on ostati ovisan o njoj godinama nakon njezine smrti, ludo dozivajući njezin duh usred noći: *Ona uznemirava mene noć i dan već osamnaest godina, neprekidno, nemilosrdno, sve do sinoć, a sinoć sam bio miran* (Brontë, 2013: 264). Nazivajući je svojom dušom, on i sam priznaje da je ona bila dominantna figura u njihovu odnosu.

Nažalost, Catherine nije zadržala svoju individualnost. To možemo uočiti u onom trenutku kada je podlegla normama u trenutku kada se udala za Lintona. U djelu je naglašeno prihvaćanje damskog ponašanja i stoga, napuštajući svoju divljinu, svoje djevojačke težnje i općenito svoju pravu ljubav Heathcliffa, koji je simbolizirao njezinu neovisnost, doveo ju je do njezine konačne smrti. Iako se udala za Lintona, u romanu često možemo uočiti kako ona veliča svoju ljubav prema Heathcliffu: *Moja ljubav prema Lintonu je poput lišća u šumi: s vremenom će se promijeniti, svjesna sam toga, kao što zima mijenja drveće. Moja ljubav prema Heathcliffu nalik je na vječne stijene u zemljinoj utrobi: izvor slabo vidljivog, ali potrebnog užitka. Nelly, ja jesam Heathcliff! On je uvijek, uvijek u mojim mislima i radujem mu se kao što se radujem sebi, kao dijelu svojega bića. Stoga nemoj više govoriti o razdvojenosti; to je neizvedivo i...* (Brontë, 2013: 80). Ponos je nadjačao Catherine te se udala za Lintona jer je znala kako bi ju udaja za Heathcliffa osramotila. Nije bila zla, naivno je vjerovala da Lintonovim novcem može pomoći jadnom Heathcliffu.

Odrastajući prihvaćamo uloge koje nam društvo daje. U trenutku kada je Catherine prihvatila svoju klasno-rodnu ulogu, odrekla se svoje autonomije i napustila svoj prirodni identitet. Čineći to i sukladno tome, postala je samo sjena svoje prijašnje sebe, želeći da je i dalje djevojčica, napola divlja i izdržljiva koja se smije ozljedama i ne ljuti se. Postala je toliko mentalno nestabilna igrajući ulogu koju nikada nije trebala igrati, ulogu poslušne žene, da nije mogla prepoznati vlastitu sliku u ogledalu. Njezino ponašanje šalje snažnu poruku o prilagođavanju pravilima patrijarhalnog društva: *I da to ne požalite, reći ću vam da se Catherine Linton sada razlikuje od vaše stare prijateljice Catherine Earnshaw kao što se ova mlada dama razlikuje od mene. Njezin se izgled jako promijenio, njezin karakter i više, a osoba koja je primorana*

pratiti je u životu nužno će odsad krijepiti svoju ljubav uspomenom na ono što je gospođa Linton nekad bila, iz čovječnosti i osjećaja dužnosti! (Brontë, 2013: 140).

Također saznajemo i Catherininu vanjsku karakterizaciju u trenutku kada je već bila bolesna: *Njezina duga, gusta kosa, podšišana u početku bolesti, sada je bila jednostavno začušljana, a nekoliko prirodnih uvojaka spuštalo joj se na sljepoočice i vrat. Izgled joj se promijenio, kako sam i rekla Heathcliffu, ali kad je bila duševno smirena, lice joj je u toj promjeni bilo nadzemaljski lijepo. Blistavilo njezinih očiju zamijenila je sanjarska i sjetna blagost; kao da više nisu gledale predmete oko sebe nego nekamo iznad njih, nekamo daleko (...)* (Brontë, 2013: 147).

Njezine konstantne promjene u romanu se najbolje očituju u dijelu kada se ponovno susreće s Heathcliffom i biva sretna, ljubi ga i ne pušta iz zagrljaja. Ubrzo nakon toga postaje nervozna i ljuta: *Iznenada se namrštila. Njezino je raspoloženje bilo poput vjetrokaza koji je neprestano mijenjao smjer s promjenom njezinih hirova. Ti i Edgar slomili ste mi srce, Heathcliff! I obojica sada plačete zbog toga kao da vas treba žaliti! Neću vas žaliti, neću! Ubio si me – mislim da se time naslađuješ, crpiš iz toga snagu. Kako si samo jak! Koliko godina kaniš još živjeti kada ja umrem?* (Brontë, 2013: 149).

Umirući, na svijet donosi kćer, drugu Catherine: *Oko dvanaest sati te noći rodila se Catherine koju ste vidjeli u Orkanskim visovima – sitno nedonošče, rođeno dva mjeseca prije, a dva sata kasnije umrla je njezina majka koja nije uspjela potpuno doći k svijesti da bi joj nedostajao Heathcliff ili da bi prepoznala Edgara* (Brontë, 2013: 155).

8.2. Catherine

Ona je kći Catherine Earnshaw i Edgara Lintona: *Djevojčica je dobila ime Catherine, ali nikada je nije zvao punim nego skraćenim imenom, kao što ni prvu Catherine nije nikada nazivao skraćenim imenom, vjerojatno zato što ju je Heathcliff tako zvao. Djevojčica je uvijek bila Cathy* (Brontë, 2013: 172). Vrlo je slična svojoj majci, ali je ljubaznija i nesebičnija što pripisujemo predanosti njezina oca Edgara: *Ta sposobnost predavanja jakim emocijama podsjećala me na njezinu majku, premda joj Cathy ipak nije nalikovala, jer je bila blaga i nježna poput golubice, imala ugodan glas i sjetan izraz lica, nije nikada bila bijesna kad bi se razljutila, a njezina ljubav nije nikada bila divlja, nego duboka i nježna* (Brontë, 2013: 177). Pokazuje svoju ljubaznu prirodu onoga trenutka kada Lintonu nudi pomoć.

Također u romanu saznajemo i vanjsku karakterizaciju Cathy: *Bila je najprivlačnije biće koje je ikad unijelo sunce u samotnu kuću: imala je prelijepo lice, prekrasne tamne oči Earnshawovih, ali svjetlu put Lintonovih i nježne crte lica te plavu kovrčavu kosu* (Brontë, 2013: 177) te *Catherine je dostigla punu visinu, bila je vitka, ali ne i mršava, gipka i prštala je od zdravlja i vedrine* (Brontë, 2013: 202).

Za razliku od Catherinina divljeg djetinjstva, Cathy je odrastala kao savršena viktorijanska dama. Lijepo se oblačila, nikad nije odlazila predaleko od kuće i slušala je oca. Ponekad se znalo dogoditi da ne posluša Nelly, svoju dadilju, no kada je to činila, činila je na zaigran način jer je htjela istražiti okolicu svog doma. Za razliku od Catherinina oca, Cathyn otac nije imao razloga da prekoravanje. Bila je kći kakvu je svaki viktorijanski otac mogao samo poželjeti (Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs* chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf pristupano 22. travnja 2023.).

Cathy je bila poslušna, empatična prema ocu i Nelly, dok je njezina majka bila svadljiva i neprijateljski raspoložena. Za razliku od svoje majke koja je trčala bosa kroz pustare, Cathy je bila graciozna, većinu vremena provodila je u kući i uživala u šetnjama: *Bilo je to usred ljeta, i ona se zaljubila u te samotne šetnje, pa bi često ostajala vani od doručka do poslijepodnevnog čaja, a večeri je provodila pričajući mi svoje fantastične priče* (Brontë 2013: 179). Cathy je bila, kako se smatralo, idealna viktorijanska žena.

Zanimljiv je razvoj događaja kako je njezina majka bila buntovna osoba u djetinjstvu te se kasnije neuspješno pokušala promijeniti u odrasloj dobi, njezina kći je učinila suprotno. Cathy

će od poslušne, nevine djevojčice postati snažna i asertivna osoba. Njezina transformacija započela je kada je umrla njezina teta Isabella. Nakon toga je Isabellin sin Linton poslan da živi s njima u Thrushcross Grangeu. Cathy ga je zavoljela, no Lintonov otac je odveo sina u Orkanske visove: *Linton je samo šest mjeseci mlađi od mene, cvrkutala je dok smo u sjeni drveća polako prelazile preko valovitog tresetišta obraslog mahovinom. Kako će samo biti lijepo igrati se s njim!* (Brontë, 2013: 187).

Cathy do tog trenutka uopće nije znala za postojanje Orkanskih visova, a kamoli da je znala da je to nekoć bio dom njezine majke. Bitno je spomenuti kako prvi put nije poslušala oca baš tog trenutka kada je odlučila posjetiti Lintona u Orkanskim visovima. Za razliku od majke i tete koje bježe od očeva i braće, Cathy bježi od Orkanskih visova kako bi se što prije vratila ocu. Vezana je za oca te često strahuje hoće li ga njezini postupci povrijediti, što se najbolje očituje u dijelu kada shvati da je Ellen pronašla njezina pisma: *Ah, vrati mi ih i ja to više nikad neću učiniti! Nemoj reći tati. Valjda nisi rekla tati, Ellen? Reci da nisi! Bila sam jako zločesta, ali neću više nikada biti zločesta!* (Brontë, 2013: 211).

Njezina ljubav prema ocu najbolje se očituje ovim riječima: *Nije me nizašto briga, osim za tatu. I neću nikada – nikada – oh, nikada dok sam pri zdravoj pameti, reći ili učiniti ništa što bi ga razljutilo. Volim ga više od sebe, Ellen, a znam to po tome što se molim svaku večer da ga nadživim, jer bih radije bila ja nesretna nego da to bude on. To je dokaz da ga volim više od sebe* (Brontë, 2013: 215).

Njezin prvi čin pobune bio je kada je protiv očeve volje nastavila pisati pisma Lintonu. Iako je Cathy bila poslušna cijeli život, pokazuje nam da je bila poslušna zato što joj je tako odgovaralo. Drugim riječima, nije imala razloga za pobuniti se. Kada se dogodilo da nije zadovoljna uputama svog oca, činila je što je htjela.

Pykett navodi kako je Cathy bila naprednija od svoje majke. Objašnjava da unatoč prethodnoj pobuni, Catherine se prilagođava viktorijanskim normama onog trenutka kada je odabrala Edgara Lintona umjesto Heathcliffa i time pokazala svoju slabost. Cathy je učinila nešto sasvim suprotno te se to očituje u trenutku kada je odabrala Haretona, neobrazovanog, siromašnog i gotovo primitivnog mladića. Cathyn neobičan izbor nas navodi na promišljanje koji je uzrok toga. Njezin otmjen život u Grangeu i njezino iskustvo kućnog zatočeništva na Visinama dovode do preispitivanja klasnih i rodni stereotipa iz kojih proizlazi njezino udvaranje Haretonu (Pykett, 1989: 96). Može se reći da je Cathy bila dovoljno zrela te, poučena majčinih iskustvom, nije napravila iste pogrešne odluke kao i njezina majka. Odbila je prilagoditi se

normama viktorijanskog društva te je izabrala život s kojim će biti zadovoljna. Pykett također ističe kako je Cathy nad Haretonom imala dvije vrste kontrole, seksualnu i kulturnu. U početku se rugala njegovom neznanju, no ubrzo je shvatila da nije bilo potrebe za tim. Uz njezinu pomoć, Hareton uči čitati. Pykett ističe da Cathy sve to čini zbog seksualnog utjecaja koji ima na njega (Pykett, 1989: 98). Cathy obrazuje odraslog muškarca koji je stariji od nje, što je veliki iskorak iz uloge viktorijanske dame (Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs* chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf pristupano 23. travnja 2023.).

Iako je bila zatočenica u Orkanskim visovima, ona se jedina suprotstavila Heathcliffu. Nitko od muškaraca nikada nije pokazao hrabrost koju je Cathy pokazala prkoseći Heathcliffu: Ja vas se ne bojim! Uzviknula je Catherine koja nije čula njegovu posljednju rečenicu. *Prišla mu je, a njezine crne oči gorjele su od gnjeva i odlučnosti. Dajte mi ključ! Hoću ga imati! Ne bih ovdje ni jela ni pila kad bih umirala od gladi i žeđi* (Brontë, 2013: 249). Pokazala se samopouzdanijom i asertivnijom od bilo kojeg muškarca.

Sa svojom najprirodnijom osjetljivošću na prijetnje Heathcliff sam prepoznaje opasnost koju predstavlja Cathy. Ponudila mu je oprost te ga uhvatila nesprenog i začuđenog. Nazivao ju je svakakvim pogrđnim imenima, no ona je bila čista suprotnost svih tih nadimaka koje joj je Heathcliff davao. Cathyna dobrota je konačno srušila Heathcliffovu tiraniju. Promatrajući Cathynu ljubav prema Haretonu, shvaća pogreške koje je napravio.

Cathy i Hareton su ispravili pogreške iz prošlosti koje su učinili Catherine i Heathcliff. Pobjegli su od svojih društvenih uloga i pružili viziju odnosa Catherine i Heathcliffa kakva je mogla biti. Cathy i Hareton nisu dokaz da ljubav pobjeđuje sve, ako stavimo po strani svoje razlike i napravimo kompromis u korist drugih, možemo postići sklad i izgraditi identitet koji se ne temelji na onome protiv čega se bunimo, već na suosjećanju, prihvaćanju i prijateljstvu.

8.3. Isabella Linton

Isabella je Edgarova sestra te dijeli njegove karakteristike arogancije i nezrelosti. Također je kontrast Catherine. Isabella je opčinjena Heathcliffovom tamom i tajanstvenošću. Zbog odnosa s Heathcliffom, brat je se odrekao. Doseže zrelost kada odluči napustiti Thrushcross Grange, trudna s Heathcliffovim djetetom.

U romanu možemo saznati kakva je Isabella bila u mladosti: *U to doba ona je bila privlačna, mlada dama od osamnaest godina, djetinjasta, premda oštroumna, istančanih osjećaja, ali i britka kad bi je netko razljutio* (Brontë, 2013: 97).

Iako u romanu *Orkanski visovi* Catherine i Cathy promatramo kao feminističke modele, ne treba izostaviti ni sporedni lik koji je Isabella Linton. Isabella Linton je rođena i odrasla u civiliziranom okruženju Thrushcross Grangea. Isabella kao žena nije bila u poziciji da naslijedi zemlju ili da izabere svoj životni put. Nesretno se zaljubila u Heathcliffa koji je nažalost to iskoristio u svojoj osveti protiv Lintonovih: *No ja ne mogu slijediti svoje srce* (Brontë, 2013: 130). Isabella je prkosila svom bratu i Catherine kada su ju pokušali urazumiti, no ona je odlučila sama izabrati svog budućeg supruga: *Moram spomenuti da je Isabella poslala svom bratu pismo, otprilike šest tjedana poslije svojeg odlaska, najavljujući mu svoju udaju za Heathcliffa. Na prvi pogled doimalo se hladno i suhoparno, ali je na dnu dopisala olovkom nejasnu poruku i usrdnu molbu da je pamti po dobru i da se pomire, ako ga je uvrijedio njezin postupak, tvrdeći da nije mogla postupiti drugačije, a kad je već tako postupila, nema snage da to opozove* (Brontë, 2013: 129). Takav čin se smatrao vrlo šokantnim ponašanjem za damu poput nje. Gilbert i Gubar navode kako je baš ona jedna od najupečatljivijih sporednih figura jer poput Catherine je svojeglava, impulzivna te bježi od kuće (Gilbert i Gubar, 2000: 288).

Svojim odlaskom od kuće, Isabella gubi svoj lik: *Njezino je lijepo lice bilo blijedo i bezizražajno; kosa joj je bila neuvijena, nekoliko pramenova visjelo joj preko lica, a neke je nehajno ovila oko glave, i vjerojatno se od sinoć nije presvukla* (Brontë, 2013: 139). Njezino konstantno vraćanje i sramoćenje zbog ljubavi koju samo ona osjeća, Heathcliff opisuje ovako: *Pa nije li to najveća glupost, pravi idiotizam, da ta jadna, pokorna, slaboumna kučka sanja da bih je ja mogao voljeti? Reci svojem gospodaru, Nelly, da nikada, u cijelom svojem životu, nisam susreo nešto tako bijedno kao što je ona. Ona čak sramoti ime Linton; katkada sam se smilovao, zbog pukog nedostatka dosjetljivosti, kad sam iskušavao što sve može izdržati, ali ona je, unatoč tome, sramotno ponovno dopuzala k meni!* (Brontë 2013: 143).

Isabella ponovno bježi, ali ovaj put od muža koji ju maltretira i nastavlja sama odgajati dijete, bez pomoći svog brata ili oca djeteta. Ona shvaća da se Heathcliffov odnos prema njoj nikada neće promijeniti i želi da on pati: *Ali kakva bi me nevolja, koja zadesi Heathcliffa, mogla zadovoljiti ako nemam udjela u njoj? Radije bih da pati manje, a da zna da sam ja uzrok njegovoj patnji. O, dugujem mu tako mnogo. Mogu mu oprostiti samo pod jednim uvjetom – kad bi moja osveta bila oko za oko, zub za zub, kad bih mu za smrtni bol mogla uzvratiti smrtnim bolom, prisiliti ga da se dovede u moj položaj. Navesti ga da prvi moli za oprost jer je prvi nanio i bol – i eto, Ellen, mogla bih pokazati nekakvu velikodušnost. No potpuno je nemoguće da ću se ikada moći osvetiti, pa mu stoga ne mogu ni oprostiti* (Brontë, 2013: 169). Ona se herojski nastavlja brinuti za svog sina, Lintona, sve do posljednjeg dana života. Zanimljivo je kako nikad ne saznajemo na koji se način financirala, ali svakako znamo da joj je bilo puno teže nego ostalim ženskim likovima u romanu. Bitno je spomenuti kako je Isabella mentalno jača od Catherine, iako su obje napravile puno pogrešnih izbora u životu, ona je svoj život pokušala izvesti na pravi put. Pobjegla je od obitelji, sama se borila sa svime dok je Catherine samo mučila sebe i pojedince koji su bili prisutni. Isabellu ne promatramo kao zanimljivu osobu poput Catherine ili Cathy jer je bila potpuna suprotnost njima. Nije voljela raditi probleme te nije imala nikakvog utjecaja na muškarce (Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs* [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf](https://core.ac.uk/download/pdf/197694928.pdf) pristupano 23. travnja 2023.)

9. Roman *Ponos i predrasude*

Roman *Ponos i predrasude* usredotočen je na ljubavnu priču između Elizabeth Bennet i Fitzwilliam Darcya. Elizabeth Bennet je druga od pet kćeri seoskog gospodina te živi u Longbournu. Gospodin Darcy je bogati aristokrat. U prvom dijelu romana čitatelj može saznati mjesto radnje i upoznati obitelj Bennet. Nijedna od sestara nije udana te pravilo glasi kada otac umre, morat će napustiti kuću iz razloga što je običaj da muško dijete ili daljnji rođak bude nasljednik očeve ostavštine, u slučaju da nijedno od ženske djece u tom trenutku nije udano. Na nagovor svoje žene gospodin Bennet posjećuje gospodina Bingleya, bogatog samca koji se preselio u Netherfield. Obitelj ovo smatra jedinstvenom prilikom da uda jednu od svojih kćeri.

Obiteljska je situacija složena. Otac je inteligentna osoba, ali pomalo rezigniran i otuđen od ženskog dijela svoje obitelji. Jedino sa svojom kćeri Elizabeth razgovara kao s ravnopravnim sugovornikom i nju jedino cijeni, dok mu ostale manje ili više idu na živce. Bitno je spomenuti njegov odnos prema supruzi koju gotovo otvoreno prezire. Tri najmlađe kćeri su uglavnom šašave i služe tek kao kontrast i otežavajuća okolnost ugroženom obiteljskom ugledu. Što se tiče najstarije kćeri, Jane, smatramo ju pravom dušom od žene i jedva da može o bilo kome loše misliti, za razliku od bistre, duhovite i britke Elizabeth (Beker, 2002: 275).

Dakle, radnja romana slijedi linearnu, kronološku strukturu. Elizabeth Bennet je protagonistica, a glavni sukob vrti se oko njezine borbe da pronađe kompatibilnog supruga unatoč preprekama koje predstavljaju društvene konvencije i njezin nedostatak samosvijesti. Susreće se s brojim antagonistima koji stvaraju prepreke između nje i sretnog braka. Ovi antagonisti mogu se klasificirati u dvije skupine. Prva skupina su likovi koji prijete Elizabethinoj budućoj sreći, pokušavajući je nagovoriti da se uda za pogrešnog čovjeka. Među njima su gospođa Bennet i gospodin Collins. Gospođa Bennet ne razumije kakav brak želi njezina kći i misli da bi Elizabeth trebala sniziti svoje kriterije. Što se tiče gospodina Collinsa, on pokušava uvjeriti Elizabeth da prihvati brak koji ju nikad ne bi zadovoljio. Druga skupina antagonista su likovi koji pokušavaju spriječiti Elizabethin brak s Darcyem, posebice gospođica Bingley i Lady Catherine de Bourgh. Postoje trenuci kada Elizabeth funkcionira kao vlastiti antagonist. Njezina tvrdoglavost i nesposobnost da shvati da bi Darcy bio dobar izbor za nju, udaljavaju ju od njezinog cilja sreće, umjesto da ide prema njemu.

Glavna radnja Elizabethina puta do braka usko se presijeca s podzapletima koji su usredotočeni na ljubavne živote drugih likova ženskih likova. Struktura radnje oblikovana je i njezinom podjelom na dijelove. Roman *Ponos i predrasude* prvobitno je objavljen u tri dijela. U prvom

dijelu, početni događaji radnje usredotočeni su na Janeinu privlačnost prema Bingleyu, s Elizabethinom interakcijom s Darcyem i njegovom privlačnošću prema njoj. Glavni sukob u ovom prvom dijelu romana usredotočen je na to hoće li se Jane i Bingley moći vjenčati jer se čini da su Darcyve i Bingleye sestre odlučne u tome da ih razdvoje. Nakon toga nastaje još jedan sukob kada gospodin Collins počne progoniti Elizabeth, a ona ga je prisiljena odbiti. Navedena dva početna sukoba dobivaju određeno rješenje na kraju prvog dijela, kada gospodin Collins prihvati poraz i oženi Charlotte Lucas, a obitelj Bingley napušta Netherfield i vraća se u London. Ovaj trenutak u zapletu označava intrigu jer se čini da nijedna od sestara Bennet nema puno šanse za udaju, i da se većina ljudi udaje zbog novca ili statusa.

Radnja se ponovno uzdiže s novim fokusom na mogućnost spoja između Elizabeth i Darcya. Elizabethin posjet Charlotte i gospodinu Collinsu stvara joj novu priliku za interakciju s gospodinom Darcyem, što ga navodi da je zaprosi. Možemo reći da se prosidba događa u sredini priče i predstavlja vrhunac privlačnosti kojoj se Darcy pokušava oduprijeti otkad je upoznao Elizabeth. Njezino odbijanje njegovog prijedloga paralelno je s njezinim prethodnim odbijanjem gospodina Collinsa. U ovom trenutku, Elizabeth smatra da je gospodin Darcy loša osoba i neće prihvatiti brak s čovjekom kojeg ne voli, što god joj on ponudio. Međutim, zaplet Elizabethine i Darcyve veze postaje sve intenzivniji nakon što ga ona odbije. Odbijena prosidba navodi ga na otkrivanje novih informacija zbog kojih ona sumnja u svoju percepciju o njemu. Zaplet rastuće ljubavi između Darcya i Elizabeth prekinut je novim sukobom, bijegom Elizabethine mlađe sestre Lydie. Taj sukob dominira zapletom romana sve do njegova razrješenja.

Nakon što je Lydijina linija zapleta riješena njezinim uglednim brakom, fokus se pomiče na povratak na Janeinu priču. Ponovno ujedinjena s Bingleyem, brzo se zaručuje rješavajući sukob koji je trajao od početka romana. Sve što preostaje je konačni sukob koji treba prevladati u obliku pokušaja Lady de Bourgh da spriječi Elizabeth da se uda za gospodina Darcya. Rani događaji u zapletu u kojima je Elizabeth ostala pri svome, pripremili su je za ovaj trenutak i ona odbija odstupiti. Dok su likovi konačno svladali sve prepreke na svom putu, vrhunac romana događa se kada Darcy drugi put zaprosi Elizabeth i ona prihvati.

Roman *Ponos i predrasude* bio je utjecajan u prikazivanju da svakodnevni događaji i borbe koji su prikazani na realan način mogu biti zanimljivi. Čitatelji doživljavaju događaje u radnji na isti način na koji ih doživljavaju likovi. U romanu nema posebnih narativnih tehnika i taj odabir strukture radnje pomaže da se događaji u romanu učine povezanim. Roman završava klasičnim završetkom u kojem se tri sestre Bennet udaju, a čestiti likovi bivaju nagrađeni prosperitetom i

srećom, dok se određeni likovi suočavaju s turbulentnijim životom. (*Pride and Prejudice: Full book Analysis* <https://www.sparknotes.com/lit/pride/plot-analysis/> pristupano 17. travnja 2023).

10. Uloga žene u romanu

Jane Austen kroz roman predstavlja priču usredotočenu na žene. Autorica nikada ne pokazuje o čemu razmišlja muškarac. Umjesto toga, prikazuje nam misli i osjećaje Elizabeth Bennet. Ženski likovi koriste se kako bi autorica dočarala neslaganje u odnosu prema ženama u to vrijeme. U djelu postoje različiti ženski likovi: sebična Lady Catherine, površna Caroline Bingley ili očajna Charlotte Lucas. Prikaz ovih likova predstavlja način propitivanja i kritiziranja društva. Na primjer, Caroline Bingley predstavlja ono što društvo očekuje od žena, činjenicu da bi se trebale prilagoditi svijetu i dobiti odgovarajuće obrazovanje o glazbi ili jezicima. Stekla je odgovarajuće obrazovanje te se uz Elizabeth smatra jednom od superiornijih žena.

Lady Catherine predstavlja personifikaciju bogatstva i društvenih normi. Ona kritizira obitelj Bennet kada otkrije da sestre nije školovala guvernanta: *Niste imale guvernantu? Kako je to moguće? Pet kćerki odgojenih kod kuće bez guvernante! Nikad nisam čula za nešto takvo. Mora da je vaša majka uistinu robovala vašem obrazovanju* (Austen, 2011: 184). Zbog toga pretpostavlja da nisu dobili upute o crtanju ili sviranju instrumenata. Osim toga, da bi se društvene norme ostvarile, ona pokušava odvojiti Elizabeth od Darcya. Brak između dvije osobe iz različite društvene klase društvo ne smatra ispravnim. Umjesto toga, ona želi da Darcy oženi njezinu kćer. Drugim riječima, želi dogovoriti brak, što je bilo tipično za to doba.

Charlotte Lucas ispunjava ono što društvo od nje očekuje, udaje se za gospodina Collinsa. Charlotte je već bila u godinama u kojima se smatralo da bi se trebala udati, ali isto tako su joj se udajom poboljšali i životni uvjeti.

Ženski likovi u romanu *Ponos i predrasude* koriste se za prikazivanje ženskog ostvarenja normi, ali i za propitivanje društva tog doba. Jane Austen koristi razne tehnike kako bi iznijela svoje mišljenje o tadašnjem društvu. Često se koristi ironijom koja je predstavljena unutar opisa i dijaloga ženskih likova. Austenin opis gospođe Bennet vrlo je ironičan jer se usredotočuje na njezinu opsjednutost brakom i ogovaranjem kao njezinom najvažnijom osobinom. Njezin jedini posao bio je da uda svoje kćeri. Dakle, gospođa Bennet simbolizira pritisak društva na žene da se udaju. Isti taj pritisak je stavljala na vlastite kćeri.

Najznačajnija karakteristika koja ističe Elizabethin karakter je ironična duhovitost. Ona je jedini ženski lik u romanu koja se njome služi, što čini razliku između nje i ostalih žena. U razgovoru s Caroline u Netherfieldu, Elizabeth ironičnim tonom tvrdi kako Darcy nema mane. Čineći to, ona implicira da gospodin Darcy ima mnogo mana, a jedna od njih je njegov ponos. Također se

služi ironijom kao sredstvom obrane što se najbolje očituje u razgovorima s Lady Catherine. Sve u svemu, verbalna ironija u romanu nije samo sredstvo izražavanja humora, već i kritiziranje apsurdne norme koje društvo provodi nad ljudima, posebice nad ženama.

11. Obrazovanje i brak

Početak 19. stoljeća nije bilo mnogo mogućnosti za žene. Odsutnost naprednih obrazovnih prilika za žene, davale su malo mogućnosti u životu. Obrazovanje žena ovisilo je o njihovoj društvenoj klasi. Žene iz više klase imale su sreće jer ih je kod kuće mogla podučavati guvernanta. Dakle, uz pomoć guvernante naučile su sva pitanja koja su vezana uz jezike i čitanje te su također bile podučavane o tome kako se trebaju ponašati u društvu. (Guney i Ertug, 2008: 7).

Sestre Bennet nemaju privilegiju dobiti odgovarajuće obrazovanje. Autorica u romanu kritizira obrazovanje žena jer nije usmjereno na kritičko razmišljanje. Na primjer, Mary Bennet vjeruje da je bolja od svojih sestara jer ima naviku čitati. Dakle, žene su čitanje automatski povezivale s obrazovanjem i smatrale se automatski pametnijima od ostalih (Guney i Ertug, 2008: 7).

Obrazovanje žena bilo je drugačije od obrazovanja muškaraca. Dok su muškarci dobivali upute da postanu glava kućanstva, žene su dobile obrazovanje vezano uz kućanske poslove i kako se prikladno ponašati u javnosti. Krajnji cilj obrazovanja žena bilo je ono za brak. Javni balovi bili su savršeno mjesto gdje su neudate žene upoznavale muškarce. Prva rečenica koja otvara radnju u *Ponosu i predrasudama* utvrđuje jednu od glavnih tema oko kojih se roman vrti, brak: *Opće je poznata istina da samcu u posjedu velikog bogatstva zacijelo treba supruga* (Austen, 2011: 7).

Miroslav Beker navodi: *Obitelj Bennet ne možemo smatrati siromašnom, no nije ni bogata, a mirazi kćeri su vrlo skromni. Da stvari budu još gore, i posjed kuće u kojoj stanuju prijeci će nakon očeve smrti na njegova nećaka, anglikanskog svećenika Collinsa, jer u obitelji Bennet nema muškog nasljednika, a žene u ono doba u Engleskoj nisu mogle biti nasljednice. Nije čudno da je iz tih razloga gospođi Bennet bilo upravo zdvojno stalo da se njezine kćeri što prije i bolje udaju. A prilika nije bilo mnogo, jer se radilo o ladanjskoj Engleskoj s malenim brojem poželjnih bračnih kandidata. Razumljivo je stoga i veliko uzbuđenje gospođe Bennet na vijest da će u obližnju kuriju, dvorac, useliti bogati neženja Bingley* (Beker, 2002: 276). Navedeni citat jasno objašnjava želju za brakom u obitelji Bennet.

Poznato je da priča počinje s gospodinom Bingleyjem, čovjekom koji u životu ima sreće te koji se seli u Netherfield. Gospođa Bennet na to gleda kao priliku kako bi udala jednu od svojih kćeri za bogatog muškarca. Njezina je ambicija da uda sve kćeri. Njezina želja za udajom kćeri je veća od njezine brige za njihovo zdravlje. Primjer toga je kada je poslala svoju kćer Jane da otputuje u Netherfield na konju dok pada kiša. *Dakle, moja draga – rekao je gospodin Bennet*

kad je Elizabeth naglas pročitala poruku – bude li se vaša kćerka opasno razboljela, bude li umrla, bit će utješno znati da se sve to dogodilo u lovu na gospodina Bingleya i po vašim naredbama. Ovaj citat predstavlja upotrebu ironije gospodina Benneta da izrazi ženinu opsesiju brakom (Austen, 2011: 39).

Gospođa Bennet nije zainteresirana za sreću svojih kćeri. Također biva razočarana kada Elizabeth, koja se želi udati iz ljubavi, odbije gospodina Collinsa. Tu se javlja činjenica da se većina žena ne može udati iz ljubavi. Elizabeth i Jane su iznimke. Gospodin Darcy i gospodin Collins očekivali su da će Elizabeth prihvatiti njihove prijedloge. Smatrali su da osim toga što će joj pružiti lagodniji život, da će joj ispuniti želju jer je brak ono što sve žene žele. Međutim, ona ih je isprva odbijala jer ih ne voli te smatra da brak bez ljubavi nije dovoljan. Time nam dokazuje da je ravnodušna prema normama društva i da može biti neovisna žena koja se udaje za muškarca samo ako ga istinski voli. Dakle, žene zaslužuju obrazovanje neovisno pripadaju li nižoj ili višoj klasi. Također se moraju udati za nekoga koga istinski vole, brak iz koristi rijetko kada uspije.

12. Osiguravanje privatnosti

U romanu Jane Austen, prikaz ženstvenosti se smatra raznolikim i opsežnim. Žena može biti nježna duha, nesposobna da pronađe zlo u drugima, što se najbolje očituje u primjeru Jane Bennet. Kćeri se smatraju „blesavima“ u svojim romantičnim nastojanjima što vidimo u primjeru najmlađih sestara Lydie i Catherine. Supruge su ponekad odvratne, nametljive „budale“ s lako poremećenim živcima. Čak se i žene koje povezuje inteligencija, poput Charlotte i Elizabeth razlikuju po praktičnosti i pridržavanju društvenih normi. Postoji, međutim, čimbenik koji razlikuje inteligentne žene u romanu od neinteligentnih: njihovo inzistiranje na očuvanju privatnosti od muškog utjecaja. Iz feminističke perspektive, naglasak Jane Austen na ženskom osobnom prostoru implicira da inteligentne žene moraju osigurati privatnost kako bi ostale neovisne, slobodoumne osobe unutar patrijarhalnog društva. Povezujući privatnost s mentalnim razvojem, Jane Austen sudjeluje u širokoj mreži feminističke književnosti u kojoj se privatni prostor izjednačava sa ženskom kreativnošću i slobodom od kućanskih dužnosti. Stoga, Austenino ispitivanje privatnosti služi kao kritika ograničenja ženskog intelektualnog razvoja (Alafaireet, L. *Charlotte and Elizabeth: Guardians of the Female Mind in Pride and Prejudice*, University of Missouri <https://artifactsjournal.missouri.edu/2012/03/charlotte-and-elizabeth-guardians-of-the-female-mind-in-pride-and-prejudice/> pristupano 2. svibnja 2023.).

Jedan od načina na koje inteligentne žene u romanu *Ponos i predrasude* osiguravaju privatnost je kroz definiranje osobnog prostora na fizičkoj razini. Charlotte je primjer ove vrste ženske privatnosti kroz uređenje svog doma u Kentu. Nakon udaje za oholog gospodina Collinsa, moglo bi se očekivati da će Charlotte izgubiti svoju autonomiju, ali tijekom Elizabethina obilaska kuće, postaje jasno da je Charlotte zadržala određeni stupanj neovisnosti. Charlotte je izmanipulirala gospodina Collinsa da joj dodijeli osobni prostor tražeći sobu koju njezin suprug smatra neprivlačnom. Charlotteina inteligencija omogućila joj je da stvori ugodno okruženje u kojem ograničava invaziju gospodina Collinsa na njezin osobni prostor. Pritom, oslobađajući je od glupih predavanja koja su toliko mučila Bennetove tijekom njegova boravka u Longbourne. Charlotteina odlučnost da osigura fizički prostor koji bi mogla nazvati svojim, odjekuje budućim feminističkim argumentima, posebno tvrdnjom Virginije Woolf da svaka žena koja želi pisati, ili u Charlotteinom slučaju, misliti neovisno, mora posjedovati svoju sobu za rad. Stoga, Charlotteina privatna soba se može promatrati kao potez kojim se želi zaštititi njezina neovisnost od opasnosti muškog utjecaja gospodina Collinsa (Ibid.).

Unatoč neovisnosti koju Charlotte održava odvajanjem svog prostora od muževljevog, njezina misija da osigura fizičku privatnost samo je djelomično učinkovita. Kao što Woolf ističe u *Vlastitoj sobi*, žena treba tihu ili čak izoliranu sobu kako bi njezina fizička privatnost rezultirala produktivnim razmišljanjem. Nadalje, budući da je zajednička dnevna soba često bila najprivatniji prostor koji je žena mogla dobiti, stalni prekidi su sprječavali žene u razvoju kreativnog mišljenja. U svjetlu ovih tvrdnji, značajna je činjenica da je Charlottein privatni prostor dnevna soba, a ne knjižnica ili ured. Dnevne sobe uglavnom su imale javnu funkciju. U toj prostoriji žene su dočekivale i posluživale goste. Zapravo, soba je bila više javna nego privatna. Nasuprot tome, muški prostor radne sobe bio je izrazito privatniji. Zapravo, muškarci kao što je gospodin Bennet jedini su likovi koji postižu potpuno privatni intelektualni prostor. Knjižnica gospodina Benneta pruža mu prostor u kojem može funkcionirati privatno, bez kućnog kaosa koji često vlada njegovim domom. Međutim, Charlottin navodno privatni prostor još uvijek je osjetljiv na upade gostiju, zbog čega je njezina potraga za definiranjem fizičke privatnosti samo djelomično uspješna (Ibid.).

Poput Charlotte, Elizabeth je također samo osrednje uspješna u osiguravanju fizičkog prostora dalje od gospodina Collinsa. Unatoč njezinim naporima da se odvoji od gospodina Collinsa, odbijanjem njegove bračne ponude, gospodin Collins uspijeva prodrijeti u gotovo svako područje Elizabethina života. Ne samo da je gospodin Collins predodređen da naslijedi privatni prostor Elizabethina doma, već on također pokušava narušiti njezinu fizičku privatnost odugovlačeći s dobrodošlicom u Longbourneu. Zapravo, gospodin Collins se čak vraća na drugi boravak u Longbourne kada posjećuje svoju buduću nevjestu Charlotte. Vraćajući se u Elizabethin dom, unatoč nelagodi koju stvara, gospodin Collins napada Elizabethin privatni prostor (Ibid.)

Neuspjeh Charlotte i Elizabeth u osiguravanju definiranog, vlastitog fizičkog prostora upućuje na ideju da iako Jane Austen možda smatra vlastitu sobu idealnim oblikom privatnosti za inteligentne žene, to je nepraktično i vrlo nedostižno. Vrlo vjerojatno zato što su ženske uloge supruge, majke i domaćice, inherentno društvene. Elizabethin uspješan odnos s Darcyjem, modelira drugu, dostižniju vrstu osobnog prostora: mentalnu privatnost. Za razliku od gospodina Collinsa, gospodin Darcy je itekako svjestan Elizabethine potrebe za neovisnošću i individualnošću. Čak se suprotstavlja optužbi gđice Bingley da je Elizabethina šetnja do Netherfielda pokazala gnusnu vrstu umišljene neovisnosti uz opasku da incident nije ukaljao njegovo mišljenje o njoj. Njegova obrana Elizabethine neovisnosti pokazuje da ne samo da prihvaća, već se divi Elizabethinoj mentalnoj odvažnosti. Zbog tog poštovanja prema

Elizabethinoj inteligenciji, gospodin Darcy se stalno povlači iz Elizabethina prostora kako bi joj pružio mentalnu privatnost (Ibid.).

Susan C. Greenfield izjavljuje da roman *Ponos i predrasude* usklađuje odsutnost s produktivnim razmišljanjem, što znači da kada gospodin Darcy napusti Elizabeth nakratko, ona pronalazi vrijeme kako bi u miru razvila vlastite misli. Na primjer kada Elizabeth primi uznemirujuće pismo u vezi s bijegom, gospodin Darcy izjavljuje: Bojim se da već dugo priželjkujete moju odsutnost. Gospodin Darcy prepoznaje situaciju kao mentalno i emocionalnu neodoljivu, ali umjesto obasipanja Elizabeth neželjenim savjetima, on se povlači iz situacije i izbjegava napad na Elizabethin mentalni prostor. Fizičko povlačenje gospodina Darcya od Elizabeth odražava svijest o Elizabethinoj potrebi da razmišlja nasamo, a ne o potrebi da bude fizički sama. Kada je Elizabeth Bennet sama, ona doživljava povećani stupanj mentalne privatnosti povlačeći se unutra. Umjesto da se fokusira na izgled ili društvena pravila, Elizabeth se povlači u privatni prostor svog uma, što rezultira sve složenijim, samousmjerenim mislima (Ibid.).

13. Žene u romanu *Ponos i predrasude*

13. 1. Elizabeth Bennet

Što se tiče Elizabeth Lizzy Bennet, ona je opisana kao osoba koja ima živahnu, razigranu narav koju je veselilo sve što je smiješno. Zbog svoje inteligencije i zapažanja, jedna je od poznatijih ženskih likova svih vremena. Elizabeth svojim ponašanjem i shvaćanjem života nadilazi članove svoje obitelji. Štoviše, izravno iznosi svoje mišljenje i ima oštar jezik. Njezino odgovaranje nerijetko šokira one koji smatraju da se damama ne smije dopustiti takva sloboda. Tijekom razgovora s Lady Catherine, koja je vrlo moćna žena, odgovara na mnoga pitanja, ali s određenom rezervom i iznosi svoje mišljenje o različitim društvenim normama. U trenutku kada Lady Catherine otkrije da je pet kćeri odgajano bez guvernante, šokira se jer je nezamislivo da mlade žene nisu podučavane potrebnim vještinama poput crtanja i sviranja instrumenata. Međutim, Elizabeth se buni protiv ove ideje, govoreći da je čitanje ono što hrani um i da su ostale vještine koje su žene prisiljene naučiti nepotrebne. Elizabeth se može smatrati istinski modernom ženom kada govori o svojim razmišljanjima o braku. Ona razumije pravu svrhu braka, nešto što ne znaju ni njena majka ni sestre. U društvu u kojem se djevojke uče da nikad ne odbijaju prosidbe, Elizabeth odbija gospodina Collinsa: *Vi mene ne biste mogli usrećiti i uvjerena sam da sam ja posljednja žena na svijetu koja bi vas mogla usrećiti* (Austen, 2011: 122). Opravdava svoju odluku rekavši da je gubitak osobnosti u ime sigurnosti gori nego biti usidjelica bez novca. Elizabeth nije žena koju bi netko mogao lako uplašiti, a bori se za ono u što najviše vjeruje, a to je gospodin Darcy i njezina ljubav prema njemu. Ona se opet pokazuje kao inteligentna i neovisna žena koja ne mari za mišljenje drugih, radi ono što misli da je najbolje za nju. Gospodin Collins ju u jednom trenutku opisuje kao tvrdoglavu i budalastu osobu za koju nije siguran koliko bi bila poželjna supruga muškarcu poput njega. Kritičari tumače njezine živahne odgovore kao psihološku obranu od njezine emocionalne ranjivosti kao neudate žene i ekonomski nepovoljnosti žene iz srednje klase. Međutim, Elizabethine prosudbe ponekad su iracionalne i zaslijepjene njezinim *ponosom* i *predrasudama*. U takvim slučajevima, ona je spremna priznati da je u krivu. Kada shvati da ju je Wickham prevario i lagao joj o karakteru gospodina Darcya, počinje se sramiti same sebe (*Female Representation in Jane Austen's Pride and Prejudice* <https://gradesfixer.com/free-essay-examples/female-representation-in-jane-austens-pride-and-prejudice/> pristupano 5. svibnja 2023.).

Elizabeth je djevojka snažne volje i pažljiva prema svima. U romanu se jasno vidi da je podijeljena na dvije strane, između onoga što se od nje očekuje i onoga što želi za sebe. Mora

pronaći muža koji će joj osigurati budućnost, no želi se udati samo iz ljubavi. Njezina obitelj i društvo imaju očekivanja o tome kako se treba ponašati, govoriti i predstavljati. Čini se da Elizabeth nije uvijek spremna ispuniti očekivanja svojih roditelja. Njezin odmak od očekivanja daje joj malo slobode da čeka i vidi što će se kasnije dogoditi. Elizabeth pronalazi prostora da bude svoja i vjerna onome za što smatra da je njezin identitet, iako to možda nije ono što se od nje očekuje. U trenutku kada odbija gospodina Collinsa, njezina majka postaje nesretna. S druge strane, njezin je otac ponosan što ona ne bi žrtvovala svoj integritet ni za jednog muškarca, pogotovo ne za muškarca poput gospodina Collinsa. Kada odbije gospodina Collinsa, Elizabeth jasno daje do znanja da nije voljna ući u ulogu supruge bilo koga. Odlučna je pronaći nekoga tko će cijeliti njezinu inteligenciju, kao i njezinu ženstvenost. Gospodin Collins očekuje poslušnu ženu, a to je nešto što Elizabeth ne želi postati.

Gospodin Darcy impresioniran je sposobnošću Jane i Elizabeth da se ponašaju ispravno usprkos ponašanju njihove obitelji. Uzimajući to u obzir, Elizabeth dobro skriva svoje gađenje prema društvenom ponašanju i očekivanjima prema njoj. Svoju ulogu igra dobro i elegantno, čime se njezina obitelj ne može pohvaliti. U stanju je održati svoje dostojanstvo i još uvijek se boriti protiv društva. Elizabeth pokušava ispuniti očekivanja društva od nje, ali ipak pronalazi način da bude ono što je te da je gledaju kao razumnu ženu. Pronalazi način kako slijediti društvena pravila, a da pritom čuva svoj intelekt (Ibid.).

13. 2. Jane Bennet

Najstarija je kći obitelji, ima 23 godine i svjesna je da je dosegla dob u kojoj bi se trebala udati. Smatra se najljepšom djevojkom u okrugu, čak i gospodin Bingley to navodi: *Oh! Ona jest najljepše stvorenje koje sam ikad vidio!* (Austen, 2011: 16)

Gospodin Bingley navodi da je ona dobroćudna i uvijek misli najbolje o ljudima, što je u nekim situacijama čini naivnom. U trenutku kada sestre odvedu Bingleya iz Netherfielda, biva slomljena, ali ne očajava: *Jane nije bila malodušne naravi i malo-pomalo počela je gajiti nadu, iako je plahost ljubavi ponekad nadmašivala tu nadu, da će se Bingley vratiti u Netherfield i zadovoljiti sve želje njezinoga srca* (Austen, 2011: 136). Iako je povrijeđena i dalje smatra da je on bio najljubazniji muškarac od svih njezinih poznanika.

Također smatra da se nema čemu nadati te da će vrijeme izliječiti njezine rane: Ti sumnjaš u mene – uzviknula je Jane i blago pocrvenjela. Uistinu nemaš razloga. On će možda u mojemu sjećanju živjeti kao najljubazniji muškarac kojeg poznajem, ali to je sve. Nemam se čemu nadati, niti se čega bojati, i nemam ništa što bih mu zamjerila. Hvala Bogu! Te boli sam pošteđena. Zbog toga će mi dostajati malo vremena. Ja ću svakako nastojati nadvladati... (Austen, 2011: 152). Jane na kraju postaje snažna žena koja odluči sakriti svoju agoniju. Ne zanima ju bogatstvo gospodina Bingleya, već joj se dopada on kao osoba i njegov karakter. Emocije nisu blijedile s vremenom, još uvijek je gajila vrlo nježnu ljubav prema Bingleyu. Također vjeruje u koncept ljubavi i nimalo poput svoje majke i drugih žena ne razmišlja o novcu (Sunalini, K. *Women perspective about in Jane Austen's Pride and Prejudice* UGC Approved Journal - Arts and humanities – Sr No. 49124 https://www.researchgate.net/publication/319502546_WOMAN_PERSPECTIVE_IN_JANE_AUSTEN'S_Pride_AND_PREJUDICE pristupano 5. svibnja 2023.).

Janeina unutarnja karakterizacija prenosi se kako izravno od strane pripovjedača i drugih likova, tako i neizravno kroz njezine postupke i stavove. Ona je optimistična, strpljiva i postojana u svojim naklonostima što pokazuje njezino dugo čekanje gospodina Bingleya. Njezino odbijanje da vidi mane ljudi i misli loše o njima je i vrlina i slabost. S jedne strane, ona u svakoj situaciji i u svakom čovjeku uspijeva vidjeti ono što je pozitivno i braniti ih, zbog čega joj Elizabeth kaže: *Oh, pa ti si, znaš, previše sklona tome da ti se sviđaju ljudi općenito. Nikad nikome ne vidiš mane. U tvojim su očima svi dobri i ugodni. Nikad te u čitavom svom životu nisam čula ni o kome reći ijednu lošu riječ* (Austen, 2011: 19)

13.3. Charlotte Lucas

Charlotte je Elizabethina najbolja prijateljica i predstavlja tradicionalne žene koje nisu zainteresirane za brak iz ljubavi. Ona ima 27 godina i smatra se usidjelicom. Čitatelju se predstavlja kao razumna i inteligentna žena. Vrlo je važan njezin stav prema braku jer ona pokazuje potpuno materijalistički pogled na brak poput svojih suvremenika. Bitno je spomenuti kako je potpuno drugačija od ostalih sličnih djevojaka te da je dobro ljudsko biće. Dublji prizvuci teme pojavljuju se kada se ona pristane udati za smiješnog gospodina Collinsa. Ona nema visoko mišljenje o muškarcima i braku. Jasno je da joj nije stalo do njega, no smatra da ne može naći boljeg muškarca od njega. Razmišlja samo o položaju koji će steći kada bude udana žena: *Ja nisam romantična, znaš. Nikad nisam bila. Tražim samo udoban dom: a uzimajući u obzir karakter gospodina Collinsa, njegove veze i namještanje, uvjerena sam da su moji izgledi za sreću s njim jednaki onima kojima se može pohvaliti većina ljudi po ulasku u brak* (Austen, 2011: 144). Nesigurnost slobodne žene i društvo okrenuto novcu dominantni su razlozi koji su oblikovali njezin stav prema braku, ali kako ima značajan osjećaj za život i stvarnost, ona nalazi svoje mjesto u radnji.

Charlotte Lucas je važan sporedni lik čiji fizički opis nije dan i njezini su dijalozi također ograničeni, ali o njoj možemo suditi na temelju njezine ograničene komunikacije. Prva osobina njezina karaktera koju bilježimo na samom početku romana, a koja se i dalje ispoljava kroz dobrotu, ne nestaje ni nakon njezine udaje. Također se čini da je vrlo razumna. Na prvi pogled ne juri za dvojicom podobnih neženja, gospodinom Bingleyem i gospodinom Darcyem, iako su središnji elementi svih žena za udaju. To ukazuje na to da unatoč tome što je slaba u svom položaju, ona nikada ne pokušava loviti njih ili bilo kojeg bogatog neženju. U trenutku kada pleše s gospodinom Bingleyem, ona ne želi privući pozornost na sebe jer je svjesna njegovih osjećaja prema gospođici Jane.

Ne želi se natjecati s lijepom Jane jer je svjesna vlastitog jednostavnog izgleda i ne smatra se ravnopravnom s Jane u smislu pažnje koju gospodin Bingley posvećuje njoj. Dakle, ona nije ljubomorna na Jane, štoviše ima samosvijest i širokogrudnost da prihvati svoju sudbinu poput drugih djevojaka (Haque, S. *Charlotte Lucas's Practical Approach to Marriage and the Conditions of Women of her Society in Jane Austen's Pride and Prejudice* IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-J HSS) Volume 7, Issue 4 https://www.researchgate.net/publication/272717656_Charlotte_Lucas's_Practical_Approach_

to_Marriage_and_the_Conditions_of_Women_of_Her_Society_in_Jane_Austen's_Pride_and_Prejudice pristupano 8. svibnja 2023.).

Na kraju, ona plaća cijenu svog izbora jer postaje plitka osoba, kao što je i on. Sukladno tome, Austenin roman jasno pokazuje da prema društvenim standardima toga vremena ovisne žene nemaju šanse živjeti ispunjenim životom.

13.4. Lydia i Catherine Bennet

One su najmlađe sestre u obitelji Bennet. Lydia ima petnaest godina, a Kitty sedamnaest. Nisu toliko inteligentne te se ponašaju kao stereotipni tinejdžeri i život im se vrti oko muškaraca i vojske: *Stvaralačkim pogledom mašte, vidjela je ulice tog veselog kupališnog mjesta prepune časnika. Vidjela je samu sebe kao predmet pažnje desecima i desecima zasad nepoznatih časnika. Vidjela je sav sjaj tabora: šatore koji se protežu u predivnoj ujednačenosti pravilnih redova, a da bi ta slika bila cjelovita, vidjela je samu sebe kako sjedi ispod šatora i nježno očijuka s najmanje šest časnika odjednom* (Austen, 2011: 253). Gospodin Bennet ih opisuje kao najblesavije djevojke u kraju: *Po svemu što razbirem iz vašeg načina govora, mora da ste vas dvije među najbudalastijim djevojkama u kraju. Već sam neko vrijeme sumnjao u to, ali sad sam uvjeren* (Austen, 2011: 36). Starije sestre su se često združivale u nastojanju da obuzdaju nepromišljenost Catherine i Lydie, no bile su svjesne da neće biti poboljšanja sve dok majka podupire njihove hirove. *Catherine slaba duhom, razdražljiva i posve pod Lydijinim utjecajem, njihovi bi je savjeti uvijek uvrijedili; a Lydia, svojeglava i nehajna, jedva da bi ih i saslušala. Bile su neznalice, lijenčine i tašte. Dok je u Merytonu ijedan časnik, one će očijukati s njim* (Austen, 2011: 233). Lydia poduzima drastičan korak bježeći s gospodinom Wickhamom i time ugrožava položaj cijele obitelji. Ona o tome ne razmišlja, drago joj je što je udana žena: *Lydia je i nadalje bila Lydia; neobuzdana, besramna, neukročena, bučna i neustrašiva. Okretala se jednoj sestri pa drugoj zahtijevajući njihove čestitke; a kad su na kraju svi sjeli, gorljivo se ogledala po prostoriji, zamijetila neke sitne preinake i uz osmijeh izjavila da je prošlo mnogo vremena otkad je prošli put bila ovdje* (Austen, 2011: 335). Njihovo nepromišljeno ponašanje pokazuje kako su žene radi društvene norme o braku, spremne da uđu u brak zbog kojeg će jednog dana sigurno požaliti (*Female Representation in Jane Austen's Pride and Prejudice* - <https://gradesfixer.com/free-essay-examples/female-representation-in-jane-austens-pride-and-prejudice/> pristupano 10. svibnja 2023.).

13.5. Gospođa Bennet

Gospođa Bennet sporedni je lik u romanu. Njezine ideje i ponašanje ne mijenjaju se kao rezultat akcije. Glupo, emocionalno i iracionalno ponašanje gospođe Bennet više šteti izgledima njezinih kćeri da pronađu muževe nego što pomaže. Ona potiče Kittyino i Lydijino loše ponašanje i njezini pokušaji da gurne Elizabeth u neželjeni brak s gospodinom Collinsom pokazuju da je neosjetljiva na averziju svoje djece prema braku bez ljubavi. U romanu uočavamo nastojanja gospođe Bennet da stvori autoritet nad svojim kćerima: *Ali nešto ću ti reći gospođice Lizzy... ako si utuviš u glavu da odbiješ svaku bračnu ponudu na ovakav način, nikad nećeš imati muža... i sigurna sam da ne znam tko će te uzdržavati kad tvoj otac umre. Ja te neću moći uzdržavati... i zato te upozoravam. Ja sam od današnjeg dana gotova s tobom. Rekla sam ti u biblioteci, znaš, da više nikad u životu neću razgovarati s tobom, i vidjet ćeš da ću se držati svoje riječi* (Austen, 2011: 128). Njezina želja da uda svoje kćeri najbolje se očituje ovim citatom: *Oh! Samac je, dragi, svakako je samac! Samac velikoga bogatstva, četiri ili pet tisuća godišnje. Kako krasno za naše djevojke!* (Austen, 2011:7). Gospođu Bennet više brine sigurnost nego sreća, što pokazuje njezina vlastita udaja za čovjeka kojeg ne razumije i koji se prema njoj odnosi bez poštovanja. Od početka romana njezin je cilj da se njezine kćeri dobro udaju, osim tog cilja, voli i ogovaranje: *Ona je bila žena oskudne pameti, slaba znanja i promjenjiva raspoloženja. Kad je bila nezadovoljna, smatrala se nervoznom. Posao njezinog života bio je udati kćerke: utjeha njezinog života bili su posjeti i novosti* (Austen, 2011: 9). Što se tiče vanjske karakterizacije saznajemo da ima brata i sestru te da ne potječe iz plemićke klase jer je bila kći odvjetnika. Također saznajemo da se udala za gospodina Bennta s mirazom od 4000 funti: *Njezin je otac bio odvjetnik u Merytonu i ostavio joj četiri tisuće funti. Imala je jednu sestru, udatu za nekog gospodina Phillipsa koji je bio činovnik njihovog oca i naslijedio ga u poslu, i jednog brata koji se skrasio u Londonu u uglednom zvanju trgovca* (Austen, 2011: 35). Unutarnja karakterizacija gospođe Bennet sugerira da je neozbiljna, da nema dobrih manira i da svojim kćerima ne daje potrebno obrazovanje.

14. Usporedba romana *Orkanski visovi* i *Ponos i predrasude*

Književni opus Jane Austen i Emily Brontë fokusiran je na žene i njihove društvene pozicije u 19. stoljeću. Obje spisateljice pokazale su zanimanja za teme poput braka, društvenih konvencija i osobnih sukoba. Zanimljivo je spomenuti kako Austen u romanu *Ponos i predrasude* uglavnom piše o društvenim konvencijama toga doba, dok Brontë piše o unutrašnjim sukobima likova. Ženska svakodnevica u romanima se pomalo razlikuje što se može vidjeti i u opisima žena koji su navedeni u prethodnom tekstu. U romanu *Ponos i predrasude* žene odlaze na balove, šetaju, putuju, traže odgovarajućeg muškarca, dok u *Orkanskim visovima* često imamo dojam kako je jedini ženin zadatak da rodi dijete. Naravno, ne možemo izostaviti da su žene i u *Orkanskim visovima* često šetale, putovale, pisale pisma i slično. U romanu *Ponos i predrasude* autorica prikazuje kako su se žene u 19. stoljeću bavile ulogama u društvu kojima su bile podređene. Njihov je zadatak bio da se bave kućanskim poslovima i brigom za kućanstvo dok su muškarci bili odgovorni za financije. Bitno je spomenuti kako Austen u određenim situacijama propagira likove koji su zainteresirani za obrazovanje, naprimjer Lizzy, ona često čita i bavi se pisanjem. Jane Austen kroz njezin lik stavlja naglasak na obrazovanje. Zanimljivo je spomenuti kako gospođa Bennet ne traži nikakve vlastite interese, već se njezina svakodnevica očituje u traženju bračnih partnera za svoje kćeri. Jane Bennet voljela je svirati klavir dok je Elizabeth uživala u šetnjama i u jahanju konja. Spomenute aktivnosti bile su birane tek kao hobi. Također slične aktivnosti pronalazimo i u romanu *Orkanski visovi*, Catherine Earnshaw često se bavila brigom o imanju, ali je također voljela svirati klavir. Dakle, uočavamo određene sličnosti, ali i razlike u svakodnevici žena ovih dvaju romana. U oba romana su se žene brinule o imanju, također pronalazimo određene likove koji služe kao poticaj na obrazovanje, ali imamo i likove koji pokazuju talent za glazbu i sviranje klavira. Naravno, neizostavan je element briga o djeci, odnosno majčinstvo. U oba romana je to važna obveza koju majke preuzimaju, no svaka na svoj način kao što je opisano u prethodnim poglavljima.

Zanimljivo je kako se obje autorice služe realističnim prikazom likova. U romanu *Ponos i predrasude* Jane Austen realistično prikazuje likove na način da naglašava njihove mane ili vrline, često kroz dijaloge. Njezin roman predstavlja realističan prikaz engleskog društva u 19. stoljeću. Što se tiče Emily Brontë, ona je stvorila realistične likove s kompleksnim motivacijama i emocijama. U romanu *Orkanski visovi* likovi su također prikazani sa svojim manama i nedostacima, što roman čini realističnijim. Osim likova, autorica je i okolinu prikazala podosta realistično. *Orkanski visovi* prikazuju mračnu i surovu prirodu koja se stapa

s društvenim stanjem likova u romanu. Emily Brontë je dodatno povećavala realističnost romana služeći se naracijom iz različitih perspektiva.

15. Zaključak

Možemo uočiti kako analizirani romani imaju podosta sličnosti, ali i razlika. Žene i njihova svakodnevnica se u romanima pomalo razlikuju. Roman *Ponos i predrasude* istražuje ulogu žena predstavljajući žensku protagonisticu koja se protivi normama i vrijednostima svoga društva. Elizabeth Bennet nije sputana društvenim normama, odupire se pritisku koje društvo vrši nad njom, slijedi svoje snove i ne mari za to što ljudi misle o njoj. Dakle, Jane Austen u romanu kritizira patrijarhalni sustav koji tlači ženske likove dovodeći u pitanje brakove koji su temeljeni na ekonomskim ciljevima. Autorica ne samo da pokazuje da se žene trebaju udati za koga god žele, ona u raznim situacijama pokazuje koliko je obrazovanje važno. U njihovoj svakodnevici jasno se uočava i problem viših i nižih klasa. Ljudi iz više klase obično su diktatorski nastrojeni, ponosni i ponekad čak vrijeđaju ljude iz niže klase. Austen također portretira žene koje se nisu bojale kada su same donosile odluke. Primjer za to je Lydia. S druge strane imamo roman *Orkanski visovi* u kojem autorica daje likovima značajke koje tjeraju čitatelja da razmišlja o sadržaju njezine priče. Ženske figure u romanu stvaraju cijelu verziju žena. Njezino mišljenje o ravnopravnosti muškarca i žene najbolje uočavamo u načinu na koji opisuje likove ne vodeći brigu o tome kojem spolu tko pripada. U trenutku kada Catherine postane vlasnica dvaju imanja, Emily Brontë ju postavlja na istu razinu s muškarcima. Zemlja je bila od velike važnosti za društvenu situaciju određene osobe. Dakle, autorica smatra da je žena sposobna preuzeti iste odgovornosti kao i muškarac. Jane Austen i Emily Brontë su autorice koje smještamo u različita razdoblja, ali možemo reći da imaju sličan način pisanja. Njihovo pisanje uzdiže junakinje koje se mogu naći u *Ponosu i predrasudama* i *Orkanskim visovima*. Možemo reći da se *Ponos i predrasude* smatra važnim romanom engleske književnosti zbog realističnog prikaza društva toga razdoblja dok se s druge strane *Orkanski visovi* smatraju utjecajnim i inspirativnim za mnoge pisce i filmove koji su slijedili. Roman nam pridonosi razumijevanju književnosti, romantizma, ali i psihološkog realizma. Obje autorice koriste duboku psihološku analizu likova te omogućuju čitateljima da se povežu s njima i na taj način istraže različite aspekte ljudske prirode. Svakodnevnica žena u 19. stoljeću se znatno razlikuje od svakodnevica današnjih žena. Žene u 21. stoljeću imaju puno više slobode u donošenju vlastitih izbora u usporedbi sa ženama iz 19. stoljeća koje su uglavnom bile pod kontrolom svojih obitelji i očekivanja tadašnjeg društva.

16. Literatura

- Austen, J., *Ponos i predrasude*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2011.
- Beker, M., Bićanić S., Kogoj-Kapetanić B., Maček D., Matković I., Mužina M., Vidan I., Warnke F. J., *Engleska književnost*, SNL, Zagreb, 1986.
- Beker, M., *Roman 18. stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
- Briggs, A., *Socijalna povijest Engleske: Zagreb*, 2003.
- Brontë, E., *Orkanski visovi*, Šareni dućan, Koprivnica, 2013.
- Butler, J., *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York, Routledge, 1990.
- Burgess, A., *English literature*, Pearson Education, Essex 1974.
- Gilbert, S. & Gubar, S., *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*, Yale University Press, 2020.
- Hadžiselimović, O., Jurak M., Koljević S., Kostić V., Kovačević I., Šerbedžija M., Šoljan I. *Engleska književnost*, knjiga III. Svjetlost, Sarajevo, 1984.
- Kettle, A., *An Introduction to the English Novel*, Hutchinson, London, 1967.
- Kettle, A., *Engleski roman*, Svjetlost, Sarajevo, 1962.
- Kovačević, I., *Engleska književnost*, Svjetlost, Sarajevo, Nolit, Beograd, 1983.
- Moers, E., *Literary women*, London, 1986.
- Pykett, L., *Woman Writers: Emily Brontë*, Rowman and Littlefield Publishers, Maryland, 1989.

INTERNETSKI IZVORI

- Alafaireet, L., *Charlotte and Elizabeth: Guardians of the Female Mind in Pride and Prejudice*, University of Missouri
<https://artifactsjournal.missouri.edu/2012/03/charlotte-and-elizabeth-guardians-of-the-female-mind-in-pride-and-prejudice/> (pristupano 2. svibnja 2023.)
- *Biography and Literary Works of Emily Brontë*- <https://literarydevices.net/emily-bronte-2/> (pristupano 15. travnja 2023.)
- *Emily Bronte biography, Encyclopedia of World Biography* -
<https://www.notablebiographies.com/Br-Ca/Bront-Emily.html> (pristupano 12. travnja 2023.)
- Fabijanić, K. *Two Catherines as Feminist Role Models in Wuthering Highs*: diplomski rad. Rijeka: University of Rijeka, 2017. - chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Frepository.ffri.uniri.hr%2Fislandora%2Fobject%2Fffri%253A1458%2Fdatastream%2FPDF%2Fview&clen=441996&pdfilename=fabijanic_katarina_ffri_2017_zavrs_svuc.pdf (pristupano 15. travnja 2023.)
- *Female Representation in Jane Austen's Pride and Prejudice* -
<https://gradesfixer.com/free-essay-examples/female-representation-in-jane-austens-pride-and-prejudice/> (pristupano 2. svibnja 2023.)
- Haque, S. *Charlotte Lucas's Practical Approach to Marriage and the Conditions of Women of her Society in Jane Austen's Pride and Prejudice* IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-J HSS) Volume 7, Issue 4
https://www.researchgate.net/publication/272717656_Charlotte_Lucas's_Practical_Approach_to_Marriage_and_the_Conditions_of_Women_of_Her_Society_in_Jane_Austen's_Pride_and_Prejudice (pristupano 8. svibnja 2023.)
- *Jane Austen Biography-Chicago Public Library*.- <https://www.chipublib.org/jane-austen-biography/> (pristupano 12. travnja 2023.)
- *Pride and prejudice: Full book analysis* <https://www.sparknotes.com/lit/pride/plot-analysis/> (pristupano 5. svibnja 2023.)
- *The nineteenth century literature and feminist motives in Jane Austen's novels*-
https://www.researchgate.net/publication/315113596_THE_NINETEENTH_CENTURY_LITERATURE_AND_FEMINIST_MOTIVES_IN_JANE_AUSTEN'S_NOVELS (pristupano 5. svibnja 2023.)

- *Women perspective about in Jane Austen's Pride and Prejudice -*
https://www.researchgate.net/publication/319502546_WOMAN_PERSPECTIVE_IN_JANE_AUSTEN'S_PRIDE_AND_PREJUDICE (pristupano 2. svibnja 2023.)

17. Sažetak

Ponos i predrasude i *Orkanski visovi* dva su romana koja na poseban način opisuju svakodnevicu žena toga doba. Za navedene romane možemo reći da ih spaja ljubavna priča, ali sasvim drugačije tematike. Razlikuju se po tome što za *Orkanske visove* možemo reći da su mračna i dramatična priča dok su *Ponos i predrasude* fokusirani na ljubavnu priču uz element humora. Jane Austen i Emily Brontë engleske su spisateljice čiji je književni opus fokusiran na žene i njihove društvene pozicije u 19. stoljeću. U oba romana se može uočiti svakodnevica poput kućanskih poslova, brige o imanju, šetnji, jahanju konja, sviranju klavira i slično. Obje autorice se koriste realističnim prikazom likova, ali i prirode. Svakodnevica žena u 19. stoljeću se znatno razlikuje od svakodnevica današnjih žena. Žene u 21. stoljeću imaju puno više slobode u donošenju vlastitih izbora u usporedbi sa ženama iz 19. stoljeća koje su uglavnom bile pod kontrolom svojih obitelji i očekivanja tadašnjeg društva.

Ključne riječi: *viktorijansko doba, Jane Austen, Emily Brontë, žene, svakodnevica, Ponos i predrasude, Orkanski visovi, brak, obrazovanje*

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL STUDIES
Department of Croatian Studies

Maja Sedlić
Identification number: 6019832100090826559

Women's everyday life in Emily Brontë's novels *Wuthering Heights*
and Jane Austen's *Pride and Prejudice*

GRADUATION THESIS

Graduate study: Croatian language and literature

Mentor: dr. sc. Saša Stanić

Rijeka, 2023.